

M:2

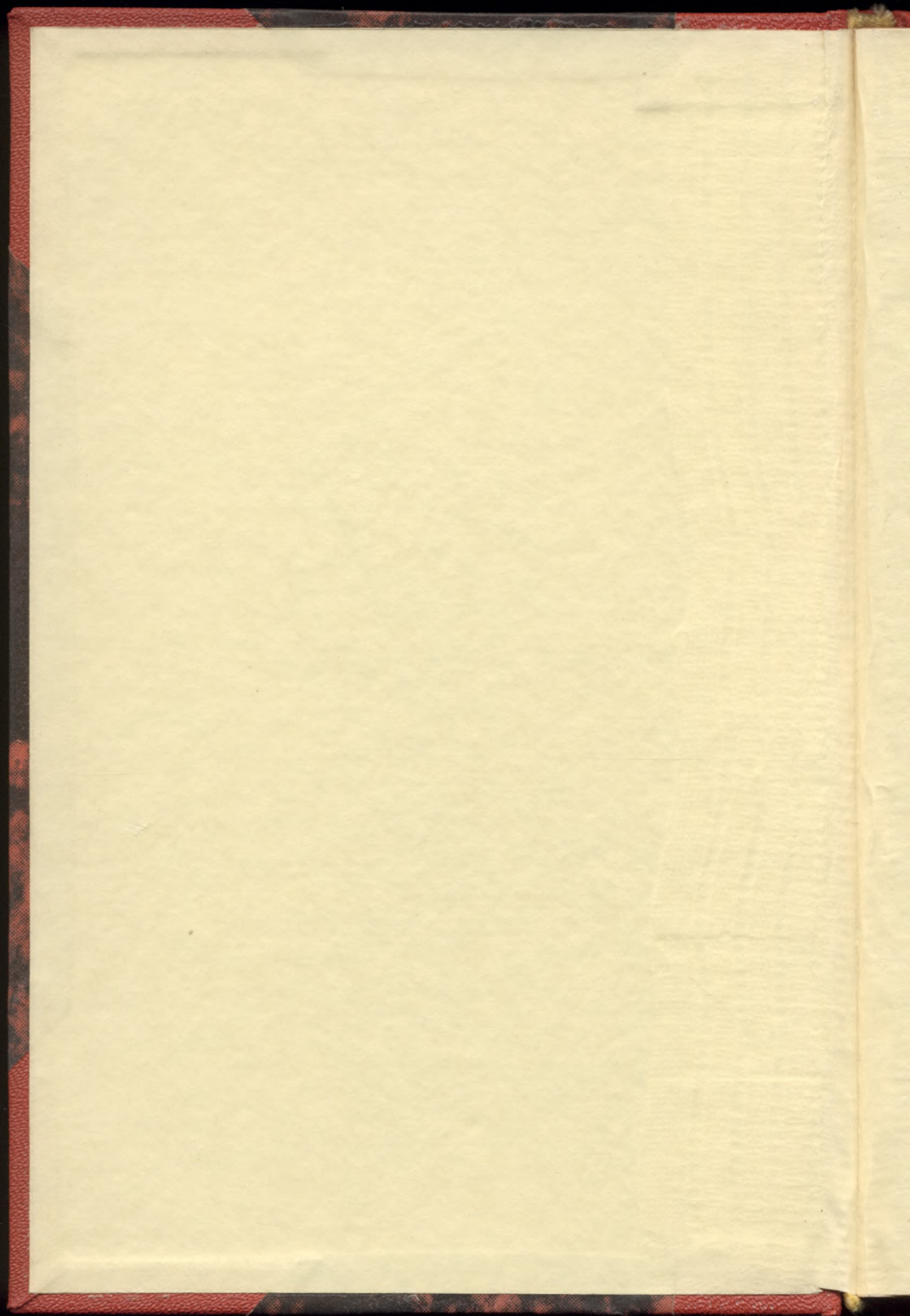
60752

Somogyvári

ÉJFÉL UTÁN

~~M~~

~~4493~~

h
c

M

60752

GYULA DIÁK
ÉJFÉL UTÁN

VERSEK

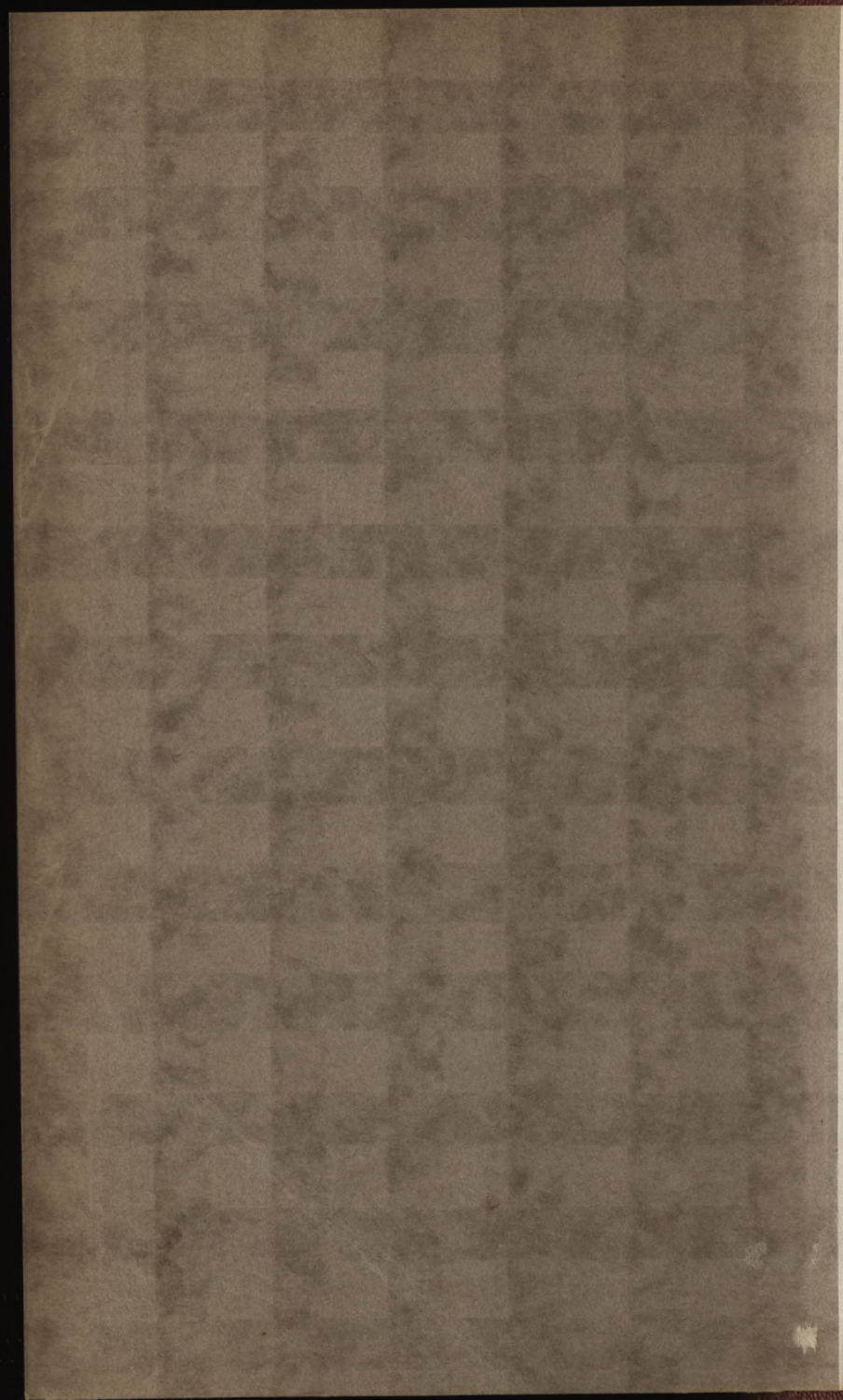

Csáthy Ferenc

egyetemi könyvkereskedés és irodalmi vállalat r.t.
Debrecen—Budapest

M

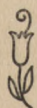
4493

Gyula diák :
Éjfél után

GYULA DIÁK
ÉJFÉL UTÁN

VERSEK

CSÁTHY FERENC
EGYET. KÖNYVKERESKEDÉS ÉS IROD. VÁLLALAT RT. KIADÁSA
DEBRECEN-BUDAPEST

~~M~~

~~4493~~

~~Emlé~~

(R
2)

M 60752:2

Országos Széchényi Könyvtár

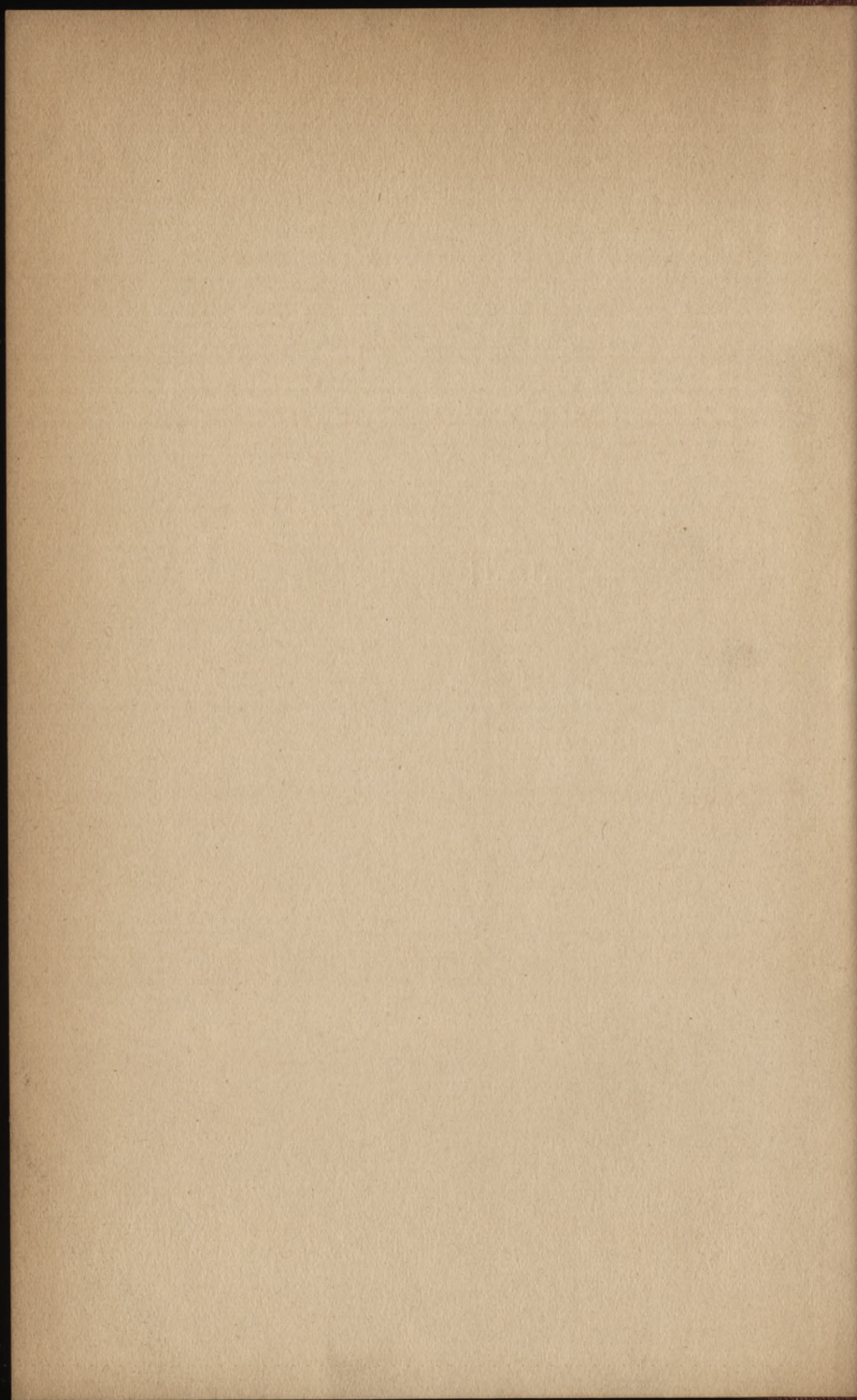
Leltári szám

R 1965

B 9776 1960.

Nyomatott a Magyar Távirati Iroda nyomdájában, Budapest

JAJ!

JAJ!

(»A magyar nemzetgyűlés ratifikálta
a trianoni szerződést...«)

Most már aztán csehek lesztek kutyák
és még nagyobb ur lesz a kancsuka.
A gögös, keshedt, vén turulmadár
nem száll már többet e rögre soha.
A föld husa, mit ekétek kifordít,
Arany-Prágának ont majd gabonát
s csehek lesztek vagy megfeszültök,
kutyák!

Hallod-e székely? Európa ítelt.
Hivható már a poklot és eget.
Holnap a pópa oláh Miatyánkra
bottal tanítja hetyke kölykedet.
Hajlongó szolga lesz az unokád már
s oláh fejfával borít majd a hant
s kitépjük a szived, ha magyar,
bitang!

Hej, Bácska népe, huzzad az igát,
mi »győztesek« majd addig dőzsölünk.
Nemes bocskorunk a nyakadra lépett
és szent-Páris most paroláz velünk.
Meg ne zavarja Nagyszerbia álmát
magyar szóval a nyikkanó poronty,
mert feltámad Heródes újra,
te rongy!

1920.

HÁROM HALÁSZLEGÉNYEKRŐL.

Három legény, halászlegény
Sóhajtoz a Tisza partján,
Hálójukat bévetették,
Azután meg összeszedték,
Megint, megint bévetették,
Nincsen hal a háló alján...

Szól az egyik: Csak hiába
Vetünk hálót a Tiszába.
Szól a másik: Tudom én is,
Harmadik szól: Vetem mégis!
S üldögelnek, hálót vetnek
Holdvilágnál éjszakába...

Mire vársz hát? — szól az egyik.
— Anyámtól egy üzenetre,
Tarca hozza a Hernádba,
Hernád hozza a Tiszába,
Azért vetem mély sodrába
A hálómat minden este...

Szól a másik csöndességgel:
— Én meg egy csöpp könnyet várok.
Kislány sirja a Szamosba
S öreg Szamos lassu sodra
A Tiszába belemossa...
Azért vetem bé a hálót...

A harmadik sirva mondja
S arca sápadóra válik:
— Anyám, rózsám nincsen nékem,
De a vizet csak elnézem,
Meg is áldom, elbecézem,
Hadd vigye el Orsováig...

Három legény, halászlegény
Sóhajtoz a Tisza partján,
Hálójukat csak bévetik
Aztán meg kiszedegetik,
Megint, megint belévetik
S mind a három olyan halvány...

1920.

ERDÉLYI BORDAL 1921-BŐL.

Igyál Traján, hü cimborám!
S addig zabálj, amig bírod,
tegnap kenyér morzsájaér'
rongyosra jártad bocskorod.
Nézd, odalenn, a földeken,
bolond magyar izzadva tur
s mit learat, minden falat
miénk, hisz' a román az ur!
Egyél s igyál! S ha fel talál
pillantani a szolganép:
ne türd, Traján, hős cimborám,
korbáccsal verd ki a szemét!
Igyál, igyál!

Igyál s ne vess. E vén tüzes
borok minálunk termenek.
Erdély bora, hüs mámore,
ringassa hősi lelkedet.
— Ki kéreget?! Nézd, rab-gyerek,
rugj egyet rajt! Minek zavar?
A gaz kölyök, itt lödörög
és kérni mer, pedig magyar.
Csak üsd, ha kér! Apja, ne félj,
Jassziban huzza láncait,
Anyját pedig, bárhogy sikit,
Káplárjaim ölelgetik...
Igyál, igyál!

Hallod komám: csókot kíván
e bortól izzó, hősi vér.
— Hé, szerzseánt! Magyar leányt!
A legszebbet, aki csak él,
hurcold ide! A kis csibe
ugy sem ölelt még hős románt.
Ha rugkapál és kiabál:
köttözzed meg s hozd szaporán.
De míg hozod, paraszt, pizok,
hozzá ne nyulj, mert jaj neked!
Ha unom majd s a bor se hajt,
akkor ugyis tiéd lehet!
Igyunk, Traján...

MAGYAROK ÉJSZAKÁJÁN.

Virrasztók haj, most jól ügyeljete!k!
Az éjszakában csörgő fegyverek...
lopódzó árnyak... suttogva járnak,
jönnek, gyűlnek és mind körülállnak,
virrasztók haj, csak ébren legyetek!

Virrasztók haj, most jól ügyeljete!k!
Alom ne huzza fáradt fejete!k,
ne roskadjatok, istrázsáljate!k,
milliók lelke szunnyad rajtate!k,
virrasztók haj, csak ébren legyetek!

Virrasztók haj, most jól ügyeljete!k.
Vasból, acélból, kőből legyetek,
Tiszának partján, Mátrának alján,
ne álljon senki sápadó halvány,
virrasztók haj, csak ébren legyetek!

Virrasztók haj, most jól ügyeljete!k:
szivűnkre néznek gyilkos késhegyek.
És ha egy mozdul s reánk tör orvul:
senki se álljon félre a sorbul,
testvérek akkor mind ott legyetek!

1921.

HALOTT LEGÉNY ISTENVÁRÁSA.

Kovács-Varga Áron
bément Szeredára,
kajlaszarvu két üszőjét
hajtotta vásárra.

Elől megy a jószág,
utána az Áron,
mögötte meg kilenc zsandár
lépked egysorjában.

Kilenc oláh zsandár
Öreg-erdő mellett,
csak elvette két üszőjét
a Varga-gyerekeknek.

Össze is kötözték,
árokba bédobták,
bajnétjukat a szívében
még meg is forgatták.

Delet harangoznak
csiki Szeredába'
s halott legény, véres legény
csak hever magába'.

Föl az égre bámul
nagy, konok szemekkel,
Öreg-Isten jaj de szánja
angyalseregekkel!

Két éjszaka, két nap
föl az égre bámul,
Őreg-Isten fájó könnye
legördül és ráhull.

Lenézett az Isten
harmadnap estére
s mégsem hunyódik a két szem,
csak azért se, még se!

Meg is szólal immár
szomoruan, végre:
— Édes fiam, Áron fiam,
mért nézel az égre?

Kovács-Varga Áron
kinlódva felhördül:
— Hej, te Isten, Őreg-Isten
messze vagy a földtől!

Messze vagy a földtől,
jó Székelyországtól,
azért nézlek, hogy idenézz
égi magasságból.

Édes Őreg-Isten
te bosszudat várom,
meddig nézed bosszulatlan
az én rut halálom?

— Édes Őreg-Isten
villámodat várom,
mikor sujt már véges-végig
rab Erdélyországon?

Szemem le nem hunyom
s föl az égre nézek,
ameddig a bosszuállást
te meg nem ígéred! —

S mikorra kigyulladt
Göncöl-szekér rudja:
halott legény békességgel
két szemét lehunyta...

1922.

VÉGIGJÁROM AZ ISTRAZSAKAT.

Ébren vagy-e testvér, el ne aludj állva,
mikor az éjnek egyre több az árnya,
mikor a gyűrű szorul körülöttünk
s már csak a jó csillag örködik fölöttünk.
Mikor az árulók egyre sokasodnak
s esküsznek vesztére várbeli sasoknak...
Jószerecsét testvér!

Te is ugyan örködj, kenyeres pajtásom!
Szived ne rettenjen farkas-ordításon:
éj s nap virrasztással s talpig szakadt rongyban
mégis: becsülettel állj az őrtoronyban.
Odaát tobzódhat csordultig a bőség,
itt: ha koplalunk is — de álljon az őrség!
Jószerecsét testvér!

Atyámfia, édes, te se csüggedj semmit,
ha rántörnek: vágjad — s ne nézzed, hogy mennyit!
Becsület a vértünk, szegénység a pajzsunk,
mégis minden ostrom csak kicsorbul rajtunk.
Szép hazug ígéret immár el nem ámit,
kőszikla-vitéz áll a bástya fokán itt...
Jószerecsét testvér!

Virrasztók, virrasztók ezeréves bástyán,
hej, ébren legyetek harcok éjszakáján!
Fegyver meg ne rontson, fortély meg ne bontson,
asszonycsók s judás-péNZ el ne tántoritson,
árulók és latrok bármennyien lesznek:
ezeréves bástyán erőt mégse vesznek!
JószereNCsét immár!

1923.

TÓT ANYA ALTATÓÉNEKE.

Aludj kis kölykőm, rózsák testvére,
éhes kis csöppség, sápadt poronty,
fekete éjen virrasztlak ébren
és virraszt a könny, meg a gond.

Aludj, aludj no, angyalok öccse,
ne tudd, hogy rád is éhesen vár:
nagyétkü Prága, sötét kaszárnya
s a szégyen, a kín, ami fáj...

Aludj, aludj no, ne hallgasd csöppöm,
hogy huzza láncát édesapád
s hogy vágja egyre prágai fejsze
a tátrai lejtőn a fát.

Aludj, aludj no, nem jön a zsandár,
álmodhatsz békén szép álmokat,
fia-sasoknak szárnya nő holnap
a sziklán, az ormok alatt.

Aludj kis kölykőm, rózsáknak öccse
addig is álmodj, sápadt poronty.
Fekete éjen virrasztlak ébren
és virraszt a könny meg a gond.

1924.

A VADLOTT.

— Fő hadi bíróság, megöltem, megöltem.
S állhat száz bitófa, száz hóhér mögöttem,
megint csak megtenném, nem egyszer, de százszor,
futhatna — elérném, megölném akárhol! —

»Egy szót se! Poroszlók, fogjátok keményen!
Tán csak urrá lesztek egyetlen legényen?
Most pedig hadd halljuk, van-e mentséged hát?
Mivel könnyitheted vétked szörnyű súlyát?«

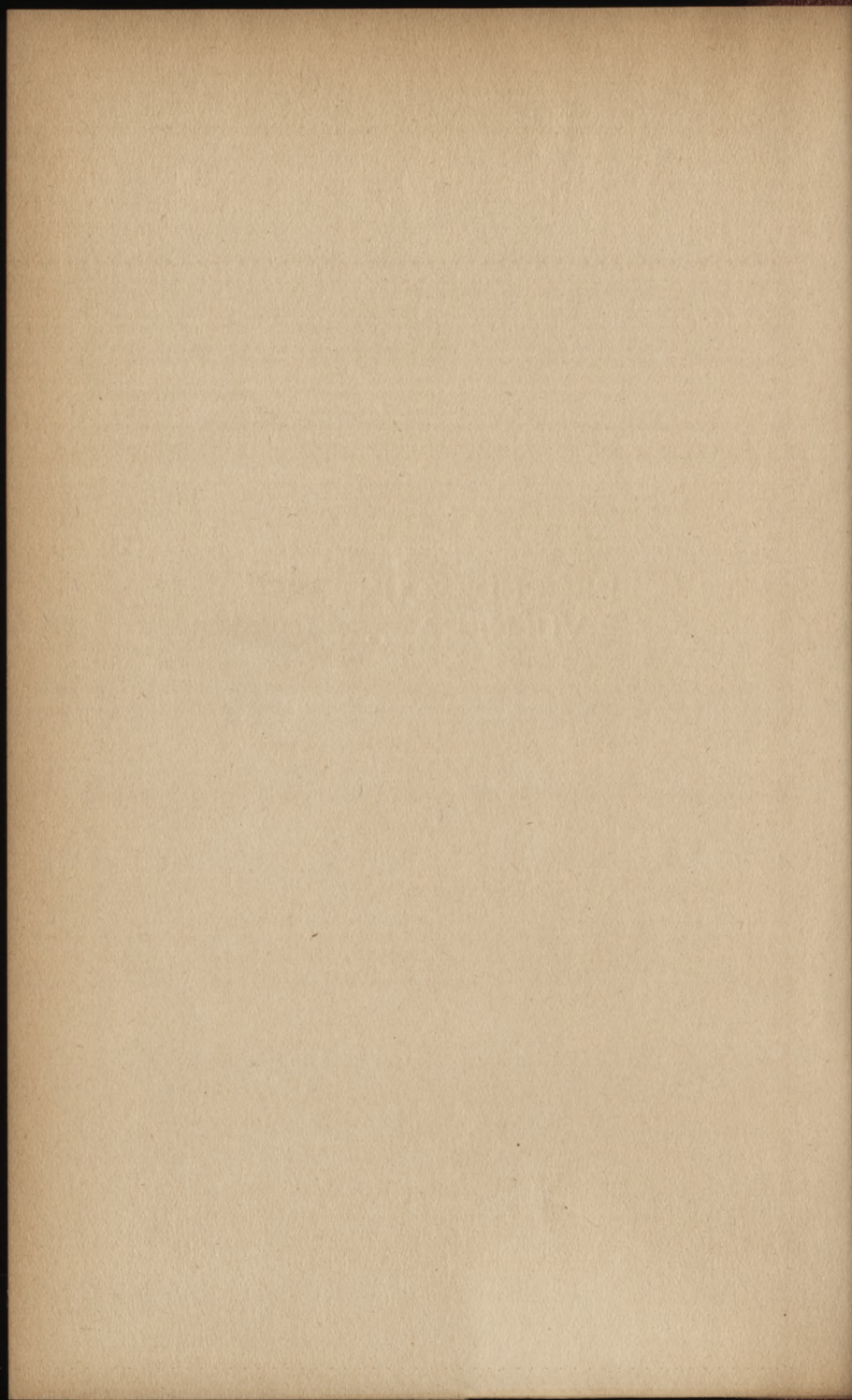
— Fő hadi bíróság! Nincs mentségem semmi.
Megtettem. S ha újra meg kellene tenni:
megölném még egyszer Olteán hadnagyot,
de vétkes nem volnék, vétkes most se vagyok...
Hat évig fegyverben... meg Szibériában...
rettentő utakon tántorgott a lábam...
Gyergyó határában megroskadt a térdem...
se anyám, se apám — mire hazaértem...
Kis hugom, szegényke, úgy szedett fel épen,
ahogy elvágódtam házunk küszöbében.
...Tíz napot se vártak, tíz napot sem adtak
alig hazaszédült, roskadozó rabnak:
víttek katonának. Erdélyből — regátba
s bottal törtek bele az oláh glédába !
Arcomba köpködtek, tömlőccel büntettek
s türtem. Vége lesz majd... csak hazaengednek..
S aztán jött a levél, gyalázat volt benne,
úgy zuhant fejemre, mintha tagló lenne...
Bukaresti ezred otthon... a falumba...
szegény székely porták... szörnyű síralomba.
Minden viskó kvártély, minden ház istálló,
hugom is... Krisztusom! Golgotás Megváltó,

jaj, hogy is türhetted, jaj, hogyan nézhetted,
prédának sorsára, minek is engedted,
mért is nem hallottad, amikor sikoltott?
Hogy rászakasztottad volna a mennyboltot
részeg duhajokra, durva tivornyára,
parázna zsiványok röhögő hadára! —

»Elég volt, hallod-e? Magad bűnét monddad:
Olteán hadnagyot gazul legyilkoltad,
ez hogy volt? Ezt valljad s ne rázzad a láncod!
Ti pedig fogjátok, jobban, dorobáncok!«

— ...Fő hadi bíróság — aztán hazaszöktem.
Kis hugom nem volt már... elment énelőttem...
— Elhervadt virágszál hamar összeroskad —
nekiment szegényke a zajló Marosnak...
Azután — nincs tovább. Nem sokáig késtem,
mondták a szomszédok, kit keressen késem.
Nem soká könyörgött, nem soká nyöszörgött,
megfogtam a rongyot, mint a kutyakölyköt.
Tiz szurás volt rajta? Bizony nem számoltam,
'sz a hugom... a Maros, vitte... vitte, holtan...
— Eddig volt. Olteán hadnagyot megöltem.
S állhat száz bitófa, száz hóhér mögöttem,
megtenném nem egyszer, nem tizszer, de százszor,
mindég megtalálnám, bujkálhatna bárhol!
Vihetnek kötélre, fegyverek elébe,
lökhetik testemet kaszárnya-szemétre,
oláh hadibirák, magas generálok:
én az Isten előtt, szegény kis hugommal,
csöpp, székely virággal — mosolyogva állok! —

RECRUDESCUNT
VULNERA...

VALAMI ELINDULT NAPKELETRŐL.

(Kemal.)

Nézd csak: valami elindult Keletről!
Mozdul, az ősi titkos szent homok,
melynek méhében, mélyen eltemetve,
csodás bálványként, bus évezredekre
alusznak régi, kincses városok.

Hallgasd! Valami elindult Keletről,
talán a szél, a puszták vándora
s nyargalva száguld Európa felé
— nézd csak: Nyugatot már a láz veri —
minthogyha jönne Isten ostora...

Nézzed! Valami elindult Keletről,
talán a fény, az életadó Nap
— s vénhedt kuruzslók térde megremeg,
az erdők, földek, vizek rengenek
s pezsdül a vércsöpp a Kárpát alatt!

Ujjongj! Valami elindult Keletről,
talán maga a titkos, rőt avar —
s alatta megful e korhadó világ,
• ujjongj! — zugnak a turáni csodák,
éledj én népem: sinylődő magyar!

1921.

KURUC RIADÓ A SOPRONI SÁNCON.

Riadozzál pajtás! Régi dobok szólnak
s ujult hangja kél a vén tárogatóknak.
Lajtamenti porta vérvörösen lángol,
Riadozzál pajtás,
Kezdődik a hajtás,
Vak Bottyán doboltat: ébredjen a tábor!

Tán a Heister tört be, vagy tán csak a fattyja?
Akárki, ne kérdezd! Házunk gyujtogatja.
Nemes magyar nemzet sebei ujulnak,
Riadozzál pajtás!
Csak egy kardvillantás
S meglásd, a patkányok mindjárt kipusztulnak.

Biztasd paripádat nagy-sebes járásra,
Idejében érjünk véres áldomásra!
Soproni sáncokról visszahull a német,
Rusztnál megszorítjuk,
Ujvárnál aprítjuk,
Hirmondója sem lesz tolvaj seregének.

Bécsujhely köfalán kardunk szikrát hányjon,
Reszkessen a csürhe halotthalaványon!
Ne lássa, ki vagyunk, azt se tudja, hányan,
Berdo-kiáltása,
Kardhoz kapkodása,
Sikoltó, bomlasztó félelemmé váljon!

Büszke Bécs városát egy nap megnyargaljuk,
S megkopasztjuk ott a duplafejű varjut.
Két nap elegendő, riadozzál pajtás!
Ujhelyt zaboltatunk,
Bécsben megitatunk
S harmadnap véget ér a kutya-fullasztás.

Soproni sáncoktól híres Bécs faláig,
Verjed, üssed testvér, halálíg, halálíg!
Kergessen a bosszu, sebes szárnyu harag,
Bécsi nagyerdőig,
Régi temetőig
Erdők, mezők véres testtel rakodjanak!

Kössed már a kardod, gyere ki, gyere ki,
Kurucoknak dobját akárki vereti!
Egy életem immár és egy a halálom,
Bottyán háboruját,
Rákóczi bosszuját,
Ha addig élek is: megállom, megállom!

1921.

LAJTAI FELKELŐK BUCSUÉNEKE.

Hová mégy, pajtásom, merre visz a lépted,
mikor már a lelked darabokra tépted?
Egyik felét hagytad lajtai raboknak,
másikat hitetlen, didergő vakoknak,
szabad magyaroknak...

— Megyek már, megyek már Tisza-Duna tájra,
kapásnak, béresnek akad ott gazdája.
Lelkem felét hagyom lajtai raboknak,
másik felét adom didergő vakoknak,
beteg magyaroknak.

— Egyik fele jó lesz lajtaparti tűznek,
kinél titkos vágynak mindig melegesznek;
másik felét viszem kovácsműhelyekbe,
hajlitsanak kaszát, éles karddá benne,
véres ünnepekre...

Adjon Isten pajtás! Találkozunk még mi,
majd ha körülöttünk minden elkezd égni.
De csak addig áldjon, míg a szavad tartod
s adjon a magyarnak bort, buzát meg kardot,
bort, buzát, meg kardot...

1921.

PILÁTUS TORNÁCÁN.

Ne zugjatok, hisz ugyis mindig így volt,
ne féljete: Barabás lesz szabad!
A véres Krisztus megy a Golgotára,
amíg Pilátus, Pilátus marad,
ki gyáván mossa reszkető kezét;
mert tajtézik az örök Kaifás
és zug a csőcselék.

Ne bánjátok. Ez régi, ősi törvény,
kétezer év nagy, átkozott nyüge
és mégis mindig él és diadalmas
az arculvert és megrugdalt Ige.
Nagypéntek útja Golgotára visz,
de vasárnapnak csüda hajnalán
föltámad, aki hisz!

1923.

SOPRON SEGITS!

Almomból sokszor, sokszor fölriaszt
egy nagy kiáltás, hörgő siralom,
mikor a szél mint dülő martalóc
végigszáguld az őszi avaron.
Mikor alszik az élet és világ
és becsukódnak mind az ablakok,
én egyre hallom szélzugáson át:
valahol messze valaki zokog.

És csitítgatom rémült szívemet:
»Csak csitt... hiszen a szél zugása volt!«
De mikor már-már újra szendereg,
egyszer csak újból fájva felsikolt
az éji hang, százszoros éji hang,
fülembé zug mint félrevert harang:
»Sopron segits!«

Csitt... semmi az... a szél dudol csupán!
De mégis: ez a gyermek hangja volt,
kit seregestül elvitt, elrabolt
Heródes szörnyű zsoldoscsapata.
Igen: gyermekek jajdulnak a szélben,
száz pici gyermek rémült jajszava...
Nem álmodom már, hallom most is, ébren,
ezer sikoltás sikongat az éjben:
»Sopron segits!«

És visszazeng rá százszoros erővel
az anyaszó, az anyahördülés:
»Hogyan segítsek apró, kis cselédim:
a börtönajtón nincs egy ujjnyi rés!
En gyöngé, édes, száz kis magzatom,
nincs bennem más, csak tenger siralom.
Rohannék én tüzön, átfutnék a lángon,
visszaragadnálak száz szál szép virágom;
jaj, de mikor testem vértelen és roskadt,
mióta megtéptek s durván rámtapostak...
Mióta reátok záródott a börtön:
sebesre zuzódott falain az öklöm.
En kicsi árváim, nincs bennem csak jajszó
s véres homlokommal döngethetem váltig:
nem enged, nem enged ez a tömlőcajtó...«

...S az éjszakában sir a gyereksírás
és százszor jajdul rá az anyaszó,
de amint jó a szürke, józan reggel,
fárad a hang is, halkabb, elhaló.
Nékem mégis csak itt zug a fülembé,
mint hogyha zengő harsonaszó lenne:
»Sopron segits!«

Óriás törvény, égi rendelés:
Sopron segits! — Ha kín és szenvedés
még oly özönnel szakad is reád;
csodát tehetnek sokszor az anyák!
Akard! S ha vágyad szüntelen s mohó,
nem hangzik el majd pusztába e szó:
»Sopron segits!«

BUCSUZOTT A SZÜLŐFALUM.

Eljött ma hozzám a szülőfalum.
Éj volt és busan sütött be a hold
s fölsírtak bennem kis dajkamesék,
szent gügyögések, ringó beszéd,
minden mi régen, régente volt.

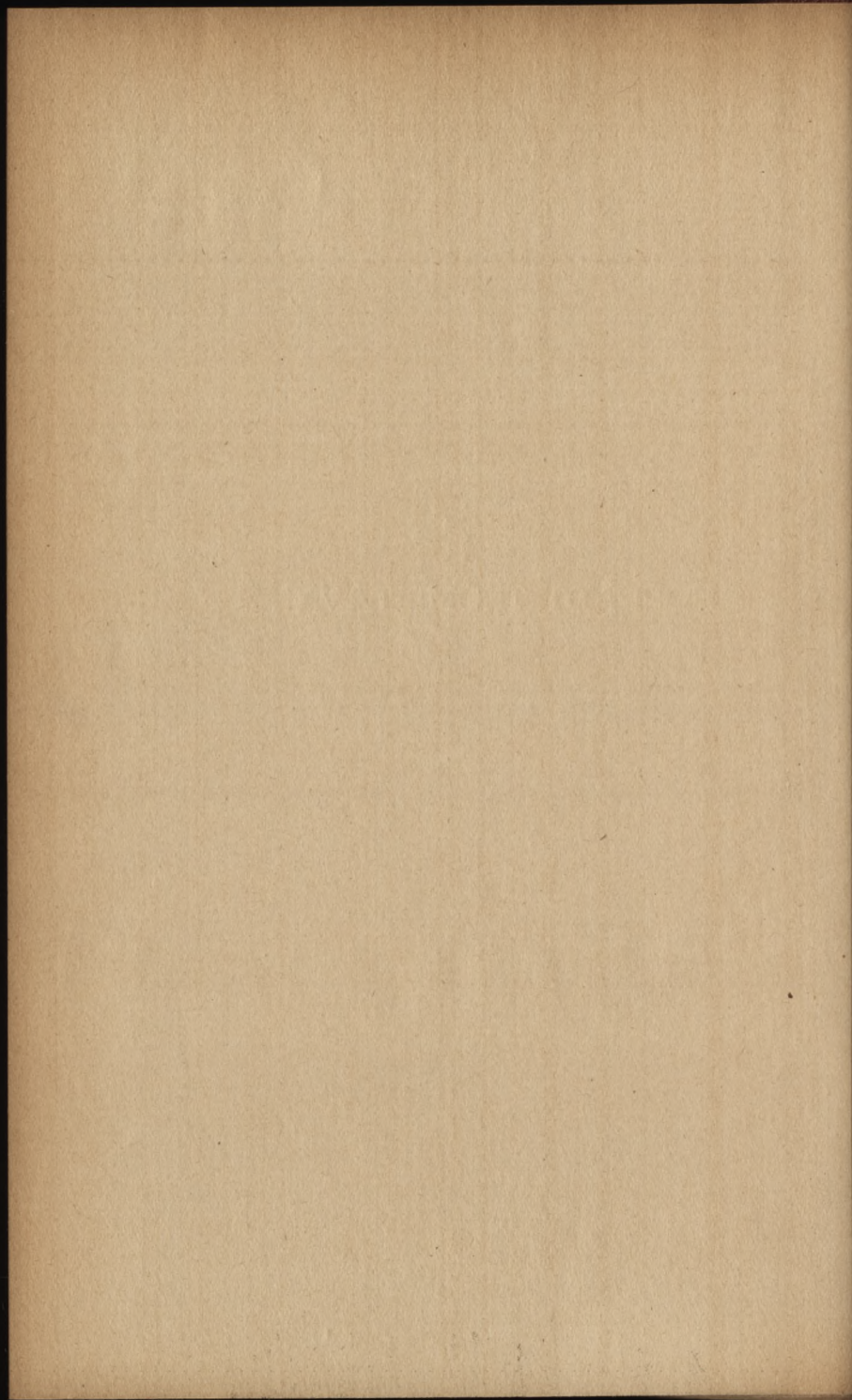
Eljött ma hozzám a szülőfalum
s nyögése kongott a hideg falon,
bucsuzni jöttek a szalmatetők...
hajló akác a házunk előtt,
a templom... a kut és a régi malom...

Eljött ma hozzám a szülőfalum
s csörgette, rázta a börtönvasat,
búgott az akác: hát rabok leszünk?
A kutyám rányögte: elveszünk!
s a templom harangja végighasadt...

Eljött ma hozzám a szülőfalum
jó öreg dajkámnak sirja kinyilt,
kilépett némán a sárga halott,
csak megölelt és elballagott
s láttam: a két szeme titokba sírt.

Eljött ma hozzám a szülőfalum,
azután elment, a rabságba ment!
S panasza, könnye, csukló sirása,
keserve és tusakodása
azóta egyre a fülemben cseng...

HORPADT TROMBITÁVAL

UJMAGYAROK ZARÁNDOKUTJA.

Napkeletre visz a mi utunk,
Kelet felé, Kelet felé.
S nekünk mennünk kell rendületlen,
ha talpunkból a vér kiserken
s ha meg is szakadunk belé...

S aki velünk jön Napkeletre,
bűnbánó, hosszú, hosszú sorban,
az egyebet se hajtogasson,
— mint amit barna, bus barátok
zűmmögnek ódon kolostorban —:
»Nagy az én vétkem... Isten... Isten...«

Nagy az én vétkem, Isten... Isten...
Irgalmas lelked ránk tekintsen.
Irgalmas lelked elfelejtse,
amért Nyugatra nézegettünk
s nagy tunyaságba, bűnbe esve,
ásító, mindegy-magyarok lettünk
— pedig a ház, az ősi templom
szikrázó lángban állt felettünk.
Nagy a mi vétünk... Isten... Isten...

Napkeletre visz a mi utunk.
S akinek korbács van kezébe
— szijból, átokból vagy dalokból —
az verje, egyre verje véle
bűnbánó, görnyedt, véres hátunk
— míg el nem jön a tisztaságunk...

Napkeletre visz a mi utunk.
De csak a hívő jöjjön arra,
akinek lelkét könny s a bánat
éjfélidőn sebesre marja.
Aki elcsügged s hátrafordul,
az álljon ki e hosszú sorbul'
s ne mondja többé: Isten... Isten...

S akinek korbács van kezébe,
az verjen minket egyre, egyre,
amíg e hívő bucsujárók
elérnek mind, mind Napkeletre,
keleti tájra, vesztett földre:
a Négy Folyóhoz s Három Hegyre.

S ott mondják el majd hittel, bátran,
könnyel és boldog Miatyánkban:
Miatyánk... Isten... Isten... Isten...

1921.

ÁLARC ALATT.

Fordulhat úgy, hogy nyíltan könny se hullhat,
lehet, hogy kell az ajkon a mosoly,
jöhet órája a képmutatásnak
s a tagadásra kerülhet a sor, —
de mélyen, bent a szivek rejtekén,
hová csupán az Isten, ha belát,
a katakombák örök-mécseként
hordozni kell a nagy hitet tovább.

Lehet, hogy hosszú, kinos emberöltőn,
végig latrok közt visz e szörnyű ut,
hogy sok-sok évig álarc kell e népnek,
mely sima, vig és cudarul hazug. —
De jaj nekünk és minden ivadéknak,
heteáziziglen, százszor jaj nekünk:
ha egyikőnk is elveszti hitét,
amig a próbák utjain megyünk...

Az is lehet, hogy tán új Ábrahámként,
önnön vérünkre kell fennünk a kést
s allelujával nyomjuk el a jajszót,
a kint, a könnyet s kétségbeesést —
mégis vinni kell egyre a hitet,
rejtetten, dugva, tűzön, poklon át,
de vinni kell, a drága négy folyó
és három hegynek ősi, szent tanát!

Fordulhat úgy, hogy már a könny se hullhat,
lehet, hogy kell az ajkon a mosoly;
jöhet órája a képmutatásnak
s a tagadásra kerülhet a sor, —
de mélyen, bent a szívek rejtekén,
hová csupán az Isten, ha belát,
a katakombák örök-mécseként,
őrizni kell a nagy hitet tovább...!

1921.

AZ ŐSI JUSS.

Örökkön él. Verecke szikla-utján
hét vezér hozta kelet kincseként
s mint ősi juss, úgy száll az unokákra
és ott szunnyad a szívek rejtekén.
Elveszthetetlen s megváltozhatatlan.
Cserhalom ormán ez tett uj csodát,
ez vitte Nápoly tornyai alá
Lajos királynak bosszuló hadát.
S ahogy forgatták véres századévek
csaták sodrában az árva magyart;
csak ez kísérte s adott uj erőt,
hogy nem csorbult ki a kezén a kard.
Nándorfehérvár romlott várfokán
s dícső csatáin a hollós királynak
ugy ragyogott, hogy szédült a világ
és minden népek csodájára jártak.
S Mohács után, hogy minden elveszett:
a nép, az ország s minden hatalom;
Szigetvár égő üszkei között
mint üstökös lobbant ki szilajon.
A végeken, Egervár romjain,
Buda alatt és Zenta sik lapályán,
ott hordta minden harcoló magyar
a kardján, szemén és a szíve táján.
Kuruclegények hetyke harcain
éppugy velünk volt s éppugy ragyogott,
mint multával az újabb századévnak,
mikor az agg is fegyvert ragadott
s az unokával együtt ment a tűzbe
viharvert honvédlöbögő alatt...
Csodás örökség! Azt hittük, hogy eltűnt
s idők multával semmi sem maradt,

de lám, hogy jött a szörnyű forgatag
s két világrész fegyverbe öltözött
s mi is vetődtünk, mint a falevél;
ott volt, láttátok, soraink között,
a szivekben, a fegyvereknek élén,
Doberdon és a Kárpát kőfalán,
lengyel mezőkön, Verdun-nél s a Grappán...
Nem mult el. Él az ősi adomány!

Most alszik tán szivek mélyébe rejtve,
de él és megvan, vérünkben kering.
S mi őrizzük s a fiainknak adjuk,
miként ránhagyták harcos eleink.
Elveszthetetlen s megváltozhatatlan
s majd jön egy nap, egy új kürtriadás
s felébred bennünk, tüzzé lesz a vérünk
s akkor, hej! Más lesz ez a föld, beh más!...

Örökkön él. Verecke szikla-utján
hét vezér hozta kelet kincseként
s mint ősi juss úgy száll az unokákra
és ott szunnyad a szivek rejtekén.
Csodás örökség! Légy áldott, légy áldott,
minden népek a te ragyogásod nézzék
s maradj velünk az idők végeztéig,
örök erőnk te: ősz magyar vitézség!

1923.

A VEZÉR.

Legenda jár... A muramenti erdők
borongó árnyán bujdosik a bánat...
Nem szabad sirni hangos zokogással,
csak esténként a csöndes éjszakának
panaszkodik a vasrvert remény.
De lám a szivek titkos rejtekén
kelnek a vágyak, repülnek, szállnak,
sűrűsödnek s hangjuk is támad
s csuda-reménység jár a nyomába
e diadalmas uj legendának.

Akkor is így volt. Inséges idő.
Rabláncát rázta az árva magyar,
földult faluknak tüze égig lángolt
s milliók ajkán sikongott a jaj.
S mikor elhagyott minden jóremény:
Muraköz felől felvillant a fény
és jött a költő, harcot énekelt,
lantverő jobbjá hős kardot emelt,
amerre lépett uj sereg támadt
s ragyogó fényét dicső kardjának
egész világ csodálva nézte,
s mint kit az Isten küldött le nekünk,
ugy járt utána hü magyar népe...

Azóta eljárt a szárnyas idő.
Háromszáz évnek árnyéka fénye,
boldog napok s nehéz korok
suhantak el a mult idők kódébe.

És ránk szakadt az új csapás-özön.
Gazok s bolondok játékszere lettünk
rabszija fűzték drága véreink
s halálharangja kondult meg felettünk.
S mikor vízzé vált erünkben a vér
s reményünk eltűnt átkos dermedtségben
a Tisza partján feltűnt a vezér.

S mint az a másik, aki egykor régen
a Muraközben bontott lobogót,
az új vezér is sereget varázsolt,
a semmiből s amint a riadót
ott megfuvatták, egyre nőtt a tábor.
Egy nemzet ébredt fel a kürt szavától!
S most jár előttünk s mi megyünk utána
ujjongó hittel, hiszen bármi ér:
el nem veszünk, mert csillag jár előttünk:
Istentől küldött, új magyar vezér.

1920.

CSÜGGEDES.

Immár negyedszer jött el a tavasz,
s megint benéz a börtön ablakán,
s látja, hogy láncán gunnyaszt a magyar,
ajkán elfáradt már a régi jaj
s az arca, hej! még jobban halovány.

Immár negyedszer jött el a tavasz
s hiába hozza zöldülő rügyét;
minálunk mindent fagyos hó takar;
hiába sirnak: átok, könny s a dal,
minálunk mégsem olvad el a jég!

Immár negyedszer jött el a tavasz,
virágot hajt az áldott napsugár
s nekünk, ó jaj, beh zuzmarás a lelkünk.
Nagy Isten! milyen legutolsók lettünk
s csak álmodunk, pedig az óra jár...

Bárcsak lehetnék kürtje uj csatáknak,
ha volna bennem hang, amely sikolt,
hogy hallanák a bölcsös csecsemők,
az ifjak és a sirjukba menők
és föltámadna föld alatt a holt!

Az lenne hej, az uj, a szent tavasz —
de hát... mit ér, az álmodás mit ér?
Rekedt torokkal, törpén, könnyesen
csak nézem, nézem lassan, hogy veszen
a nép, e drága ezredéves vér...

1922.

EGY UNATKOZÓ FRANCIANAK.

— Anno 1922. —

Jaj, monsieur: igazság, szent igazság,
hogy Páris, haj, csak Páris a világ!
Minálunk hallgat a szív és a dal,
nálunk már nincs is élő fiatal,
csak árva kölykök s gyászoló apák...

De Páris! Óh, a napfény városa,
pompával, kincsel úgy bővelkedik,
mintha merész és dus kalózok lagnák,
kik elvették s most garadába raknák
szent Napkeletnek ősi kincseit...

Itt, nálunk, persze unalom az élet,
itt bánat, nyög s emésztő gondok laknak.
Mint hogyha mindig temetőbe járnánk
s valakit egyre, egyre visszavárnánk,
kit láncra verve hurcoltak el rabnak...

Páris? Beh más! Párisban ég a szív
s vidáman lejt ezernyi Pompadour.
Nálunk: — csak rongyot foltoznak a nők,
vagy dajkálják az éhes csecsemőt,
mert fáj az éhség irgalmatlanul...

Menjen Párisba, drága monsieur,
itt nincs »gloire« s önt megöli a vágy,
hisz úgy sem érti nagy, bus némaságunk,
csak untatja a mi kis, szűk világunk
s nem érti meg, ha sir a Hortobágy...

A ZÁSZLÓ ALATT.

Elhullhatunk e fojtó, szörnyű harcon
mi, kik ma visszük ezt a lobogót,
de lábnyomunkba lépnek újra s újra
tiz-, husz-, százévig,
— amíg a győzelmet megérik —:
töretlen, ifju, magyar légiók.

Akik mögöttünk jönnek: más legények.
A könyveikbe s imádságaikba
beledalolt a zugó harci ének.
Gránát nevelte őket és a vér
verte a zápor, hőség és a tél,
nevelték őket földult harcterek;
akik mögöttünk jönnek: más legények,
tüz- és acél- és szikla-emberek!

Akik ott jártak Kárpát ormain,
Doberdo s Verdun sziklái alatt,
azokat hej! nem állítják meg többé
tudós tanácsok s bódult jelszavak,
azoknak rongy a guruló arany,
a rang, a hír s a nagyképű mesék,
azok nem hisznek, csak Istent magát
s a négy folyó és három hegy közét...

Elhullhatunk e fojtó, szörnyü harcon,
de tartanunk kell ezt a lobogót,
mig lábnymunkba lépnek ujra s ujra
töretlen, ifju, magyar légiók.
Azok viszik majd uj hittel előre
tiz, husz, száz évig,
de a győzelmet egyszer elérik!

1923.

A BÁSTYÁN.

Jöhet újabb száz éjfélnél
kisértetes sötétje:
mi virrasztunk és örködünk
viharba, jégverésbe
s nem sápadunk el mégse!

Jöhetnek újabb rémek,
dögvész, lidércek, sáskák,
csapások, iszonyat-özön,
fegyver, arany vagy álság:
mi nem hagyjuk a bástyát!

Jöhet világ hatalma,
hogy térdre kényszerítsen
— maroknyi bár a szív s a kard
s pártunkon senki sincsen —;
vélünk csatáz az Isten!

1923.

ELJÖTT AZ ŐSZ.

Megint eljött a bus legény: az ősz.
(Kisérték hullott, sárga levelek.)
S ahogy elérte szőke Tisza táját,
ledobta elnyűtt, régi ködsubáját
s egy sóhajtással leheveredett...

Melléje ültem s néztük csendesen
a drága, fáradt, magyar parlagot.
S valahol messze, a sápadt hegyeken,
kopottan, kinnal, nyögve, betegen,
unott nyarunk nyugatra ballagott.

S beszélt az ősz, hogy hosszú utat járt
s amikor jött a Hargita alatt:
ezer kis házat látott kiraboltan,
egy kis gyerek hevert az uton holtan,
s károgtak csunya, hizott madarak...

Tokaj hegyén, hogy pihenni megállt
s a szőlőfürtre simult a keze:
Kassa felől minden, de minden lángolt,
valaki sirt; egy meggyalázott lány volt —
S az ősz — sietve futott délre le.

A Béga partján nem volt semmi nesz,
nem zug az erdő, siri csönd van ott.
Tücsök se szól, a halk, lopódzó esten,
csak valahol az utszéli kereszten —
a kinzott testü Krisztus zokogott...

Most idejött a bus legény az ősz
s ahogy beszéltünk ott, a parlagon;
szivembe vágott szava, mint a penge,
töviskorona szorult a fejembe
és sirtam árván, koldusan, vakon...

1922.

PÁSZTORKÖNYÖRGÉS

Apró tüzeknél virrasztó népem,
Ezeresztendős, bus pásztorok,
Ujra föntjár a csillag az égen:
Bimbóba pattant az ősi titok.
Betlehem fölött tűzcsóva lángol,
Ébredj, hej, ébredj keleti pásztor!

Hej, ezeréves, soksebű pásztor,
Rongyoscondráju, nagyhitű nép,
Serkenj már s indulj, elszéledt tábor,
Csillagbanéző, rugott cseléd!
Nézd, hív a csillag, új csoda támad,
Hej, szaporábban szedjed a lábad!

Csópp Gyerekisten, mennyei bimbó,
Itt vagyunk, látod: vert magyarok.
Fázol? Jaj, gunyánk, lásd, nekünk sincs jó,
Rádadjuk mégis, ha úgy akarod.
Jászolbölesődnél roskad a térdünk:
Szörnyű időket, bőjtöket értünk!

El se is kergess e rozzant akolból,
Hová holnap már királyok jönnek
S talán kiturnak innen a sorból,
Hisz mást se hoztunk, lásd, csak: a könnyet.
Árvább nemzeted nincsen minálunk,
Szétszakították, lopták a nyájunk!

Siralmas sorsunk, szánd kicsi Isten,
Fordítsd meg immár ezt a világot,
Ahol számunkra igazság nincsen
S hol a kevélység trónusra hágott.
Elszéledt nyájunk terelj ed egybe,
Hijja ne legyen egyetlen egy se.

Enyhüljön öklünk szent kézfogásra,
Oszlasd a felhők nagyját felölünk,
Virradjunk fényre, föltámadásra,
Sok civódásunk muljon el tőlünk.
Dicsőség legyen az Urnak az égbe
S harmatként hulljon a földre a béke!

A HIVŐK ÉNEKE.

Az idő jár és csak megérlel mindent.
A gyöngye törzsnek terebélye nő,
akárhogy vágják hajló, ifju ágát
s ha leverik is bimbózó virágát:
mindent megérlel lassan az idő...

Érik a könny és csoda-biztonságban
csiráz a lelkek földjében a vágy
s hiába minden régi babona,
csak bontogatja a szírom-ruhát...
Érik a könny, a nagy magyar keserv
és érik csendben az új akarat
s ráolvasások és régi igék
meg nem fojthatják ifju életét
millió szívnek hü burka alatt.
És nincsen senki és semmi hatalom,
aki megálljon véle szemben,
mert minden induló, sarjadó rügynek
kezdeté ott van a Végtelenben,
a titkos és ősi Végtelenben...

S dúlhat fölöttünk minden vihar most,
csapás zuhoghat s zúghat az örvény:
mégis kinő mi él a szívekben,
mert örök, mert szentség, mert megölköztetlen,
mert Törvény!

1925.

ÁBEL A TISZAPARTON.

Bátyám, ne bánts és ne szorítsd a torkom,
amért a véred, testvéred vagyok!
Hát az se volt még elég, szörnyűségnek,
hogy jég vert el s a házunk porig égett
s az Isten és a hit is elhagyott?

Bátyám, eressz, hisz egymagad maradsz itt
e tiz csapással sujtott bus rögön!
Mi hasznod, hogyha többé nem vagyok,
mi hasznod, hogyha én is meghalok
s vérem piroslik majd az öklödön?

Bátyám, vigyázz, a testvér vére: szentség
s hogyha kiontod: mind fejedre hull!
És hallgassad csak: régen elrabolt
hugunk Erdélyből újra fölsikolt
s mi egymást öljük irgalmatlanul?

Bátyám, megállj, ne ölj meg... jaj, ne még!
Őcsénk hörög a rabhatárokon...
s te engem ölsz, te engem fojtogatsz?
kipusztulunk, ha egymagad maradsz,
bátya, ne még... jaj... bátya, irgalom!

TIHANY ALATT.

Mint alvó gyermek, békén szunnyadoz.
Három megye ringatja bölcsejét
s lenéz reá ezer sugárzó szemmel
örkődő anyja: a csillagos ég.

Óriás gyermek. Békén szunnyadoz.
Szilaj, nagy kedve álmodásba fáradt.
Tengert játszott, de éjszakára tó lett
s vén Bakony zugja a dajkadanákat.

Ó, hogy szerettem tükre villódzását,
ó, hogy szerettem habtarajos hátát,
ó, hogy szerettem, ha óceánt játszott,
és úgy szerettem csendes éji síkján
a holdsugáros, ezüstsín zománcot...

Akkor — pedig volt — nem huzott a tenger,
tele volt a szívem titkos szerelemmel
e dunántuli Meotisz iránt,
nem adtam volna, kínáltak vón érte
ezer hatalmas világóceánt!

Ó, most sem adnám! Csak ép a szerelmem
fájdalmas, könnyes szeretetté mélyült,
mert egyszer, régen, elhívott a tenger,
értünk kiáltott onnan messze délről.
»Segítség!« zugta lent az Adria;
nótás vonatok vágattak oda
s piros magyar vér csurrant csak csurrant
magyar tengerpart kőszikláira.

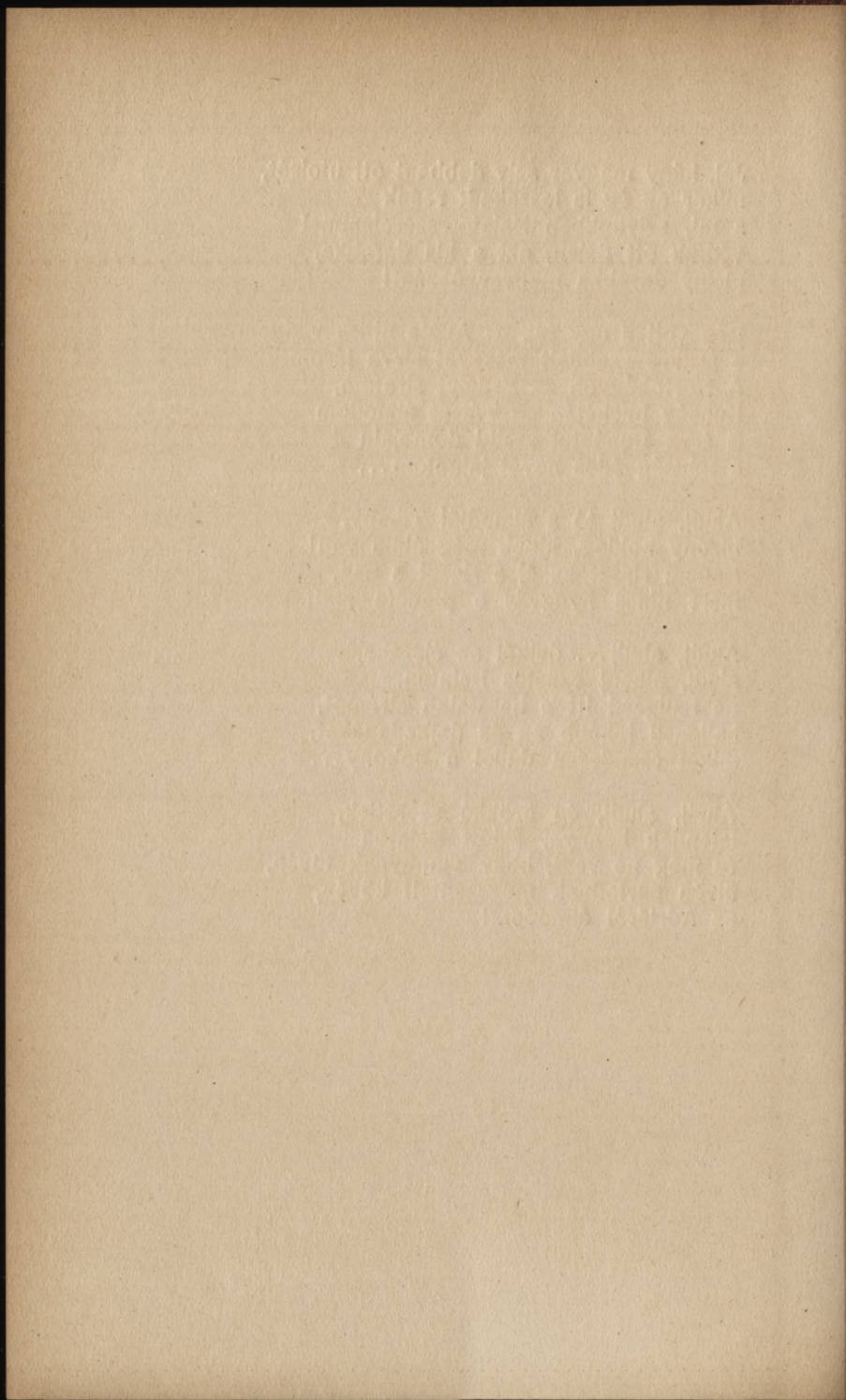
Jaj, hány magyar sziv dobbant ott utolsót,
mikor az ég is leszakadt reánk
s mi, szivünkben Balaton-szerелеmmel
védtük ott délen, azt a kis darabka,
piciny darabka magyar óceánt!

Rég volt s úgy fáj. — Azóta nincs világom
e szűkre szabdalt mesgyét sirva járom.
A Hortobágyon — Erdélyt siratom,
Kunság buckáján — Tátrát álmodom.
S árva Dunántul szelid dombjain
a Bánság édes nevét jajgatom...

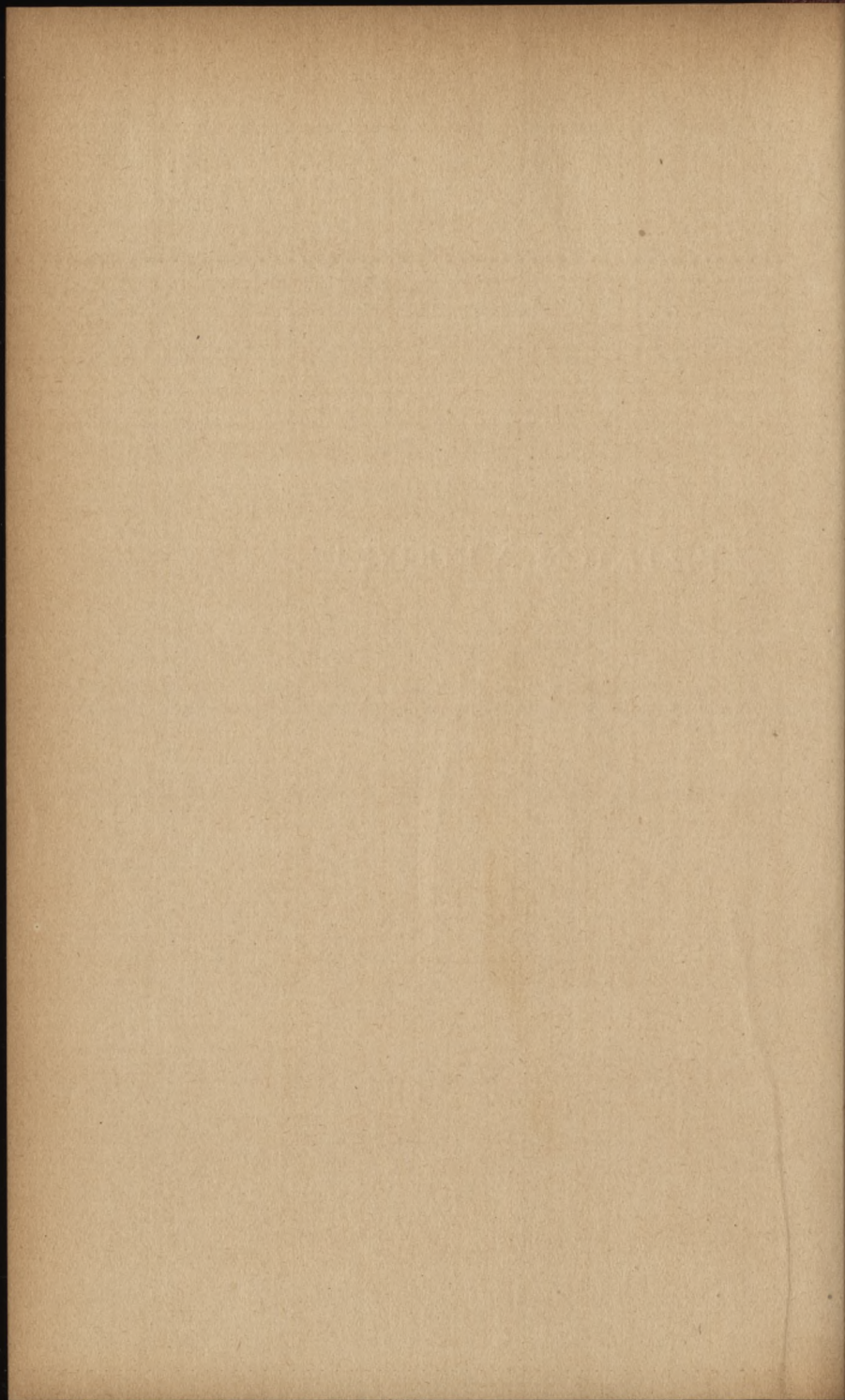
Aludj, aludj tó s álmodjál Tihany,
bizony boldog, kinek még álma van!
Engem riaszt az éj s riaszt a nap,
mert nincs nyugvás e planéta alatt.

Aludj, aludj... dajkál az éjszaka,
aludj, pihenj ezüstös Balaton,
ne hallgasd itt e hasztalan sirámot,
hallgasd inkább az ős dajkadanákat,
miket csendesen dudol a Bakony...

Aludj, aludj, én örökké szeretlek,
Istennek könnye, áldott Balaton
és meg ne vess, hogy Tihanynak tövén,
ülvén partodnak megszentelt kövén,
az Adriáról álmodom!

BIZTATOM A RÜGYET

A GOLGOTÁS EMBER MEG A TAVASZ.

A Golgotának hosszú, hosszú útján,
hol kövé vált a könny, a kin s a jaj,
vánszorgott némán a súlyos kereszttel
a roskadt léptü, görnyedő magyar.

S egy fordulónál, ott ahol az ut
a kétségbeesés szikláira tér
és elmaradt a korbácsos pribék
és nagy csöppekben hullott el a vér.

Ott fönt, e kinos, szörnyű fordulónál,
mikor a szive telve volt panasszal,
találkozott a golgotás magyar
a könnyüléptü, nevető Tavasszal.

S megsimogatta véres arculatját,
szelíd, zsongító, hűs, szellő-kezevel
és megcsókolta zuzott homlokát is
virágszirmoknak halk leheletével.

Aztán szívébe nyult a szenvedőnek
és újra verni kezdett ott a hit,
s a keresztvivő újra felemelte
a kéklő égre könnyes szemeit.

S azóta — bár az óriás kereszt
súlyosabb egyre — nincs ajkán panasz,
a föltámadás zeng a szive mélyén
s kíséri őt az ifju, szép Tavasz...

1924.

RÉGI LEGENDA FELTÁMADÁSA.

Sugott valamit tegnap a Tisza,
amint medrében busan ballagott
s lelkemben fény gyult, égőn, hirtelen,
mint mikor tévedt, ödöngő vakok
szeme előtt az árnyék felszakad
és látnak újra drága sugarat...

Sugott valamit tegnap a Tisza.
Azt mondta: immár betelt az idő,
istrázsa áll a Beszkidek gerincén...
Rákóczit várja... holnap visszajő...
Vannak, kik látták Lengyelországban
s igérte: hogy már hozza a hadat...
— S kárpáti kunyhók sugják egymásnak,
várják jelét az új trombitásnak
s jár a legenda... nő a legenda
valahol... zugó erdők alatt...

Mondják, hogy éjjel, csillagos éjjel
Rákóczi földjét veri a láz,
mivel hogy immár Szuhay Mátyás
rongyos brigádja arra tanyáz.
Sűrű az erdő, tűzük se látszik,
rejtve takarják bokrok s a fák;
nagy-néha mégis hej, csak kihallik,
ahogy nyihognak hű paripák...

Csörögnek immár arra a nyárfák,
minthogyha rozsdás láncukat ráznák.
— S éjenként szurtos, szegény kovácsok
lopva verdesik vén kalapácsuk.
Lopva, titokban, messze ne hallják
— munkácsi hóhért föl ne zavarják. —
Szuronnyá hajlik kaszák pengéje
s Rákóczi rongyos, de leghivebb népe,
piros orcával, feszült kezekkel
várja, hogy egyszer... szürkülő reggel...
csodás erővel s diadalmasan
Beszkiđ gerincén újra felharsan
Rákóczi drága tárogatója...

Sugott valamit tegnap a Tisza,
amint medrében némán ballagott
s bennem megújult elfonnyadt hitem
s most fénybe szédült arccal hirdetem:
ne nézzetek a porba magyarok!

1921.

SZÉKELYEK.

Régen volt hajh! A gácsországi lankán
dus vérbe szédült a sárga vetés
és dőlt a cárnak tenger katonája
mint sáskajárás, mint a jégverés...
A Luga partján csikorgó fogakkal
s vérbeborultan állt egy kis sereg
és hullott, hullott, de lépést se hátrált,
akkor láttam először... székeleyek...

Aztán sodort az óriás vihar,
vetődünk, mint a szélben a levél
s a Brenta partján, talján ormokon
csordult veríték s buggyant ki a vér...
Mikor elhagyott már az Isten is
és kicsorbultak kardok, fegyverek,
a csüggedt hadban kemény daccal vívtak
néhányan még... halálig székeleyek...

S hogy összereccsent, mint a kártyavár,
mi bontott falu ősi templomunk
és zuzott testtel néztük vérezőn,
hogyan rabolják kincsünk, otthonunk;
mig ráánk szakadt az ég s a kárhozat
és lakmároztak patkány-nemzetek,
csak ők birkóztak az egész pokollal:
rongyos, keserű, fáradt székeleyek...

És most... és most, míg egyre tart az átok
és agyarkodva fojtjuk véreink,
felejtve but, bajt, béna koldusságot,
bilincset, könnyet s minden földi kint;
mikor a hívők oly kevesen vannak
s néha látunk csak dolgozó kezét:
most is csak ők a Napkeletre nézők,
néhányan, hívők, árva székelyek...

1920.

DÉLI HARANGSZÓ.

Megszólalt újra az Uristen szive,
meghuzták csöndben a déli harangot.
Nézz most az égre sápadt orcáddal
te rab magyar, ki mint vakondok
világtalan, üres szemekkel,
tekintesz jobbra-balra, szerteszét
s úgy látod, immár nincsen semmi se,
csak vak sötét, csak nagy sötét...

Megszólalt ime, az Uristen szive.
S meddig a Kárpát átölelve tart,
az ezeréves végek szent ölén,
minden toronyban ezt az ősi dalt
zengik, kongatják áldott harangok,
egymásnak adván a ringató hangot.
Apró templomok kis csengetyüje
egymást ölelve, összecsendülve,
s régi dómoknak öreg harangja,
testvéri láncban egyre kongatja:
akárhogy őrzik szuronyok, szablyák,
mi elszakított rab véreinket;
minden, de minden összeköt minket!
Napsütés, szellő, buza kalásza
s magyar harangok forró fohásza...
Kicsi harangok, öreg harangok,
áldassék mindig szerelmes hangjok!

Megszólalt újra az Uristen szive,
egymást buzditják magyar harangok;
koldus véreim, rab testvéreim:
áldjátok hittel mindig e hangot.
Nap-nap után egy szemrebbenésre
összeköt minket szent ölelésre,
kik megmaradtunk — bármit akarnak —
zsoltáros hittel hívő magyarnak...

1921.

FECSKE A GÁLYÁN.

Látod-e testvér: rászállott a fecske
az árbóc hosszu, barna sudarára!
Látod-e testvér, testvérem a láncon;
tavaszidőn a gályarab sem árva.
Hogy elsimultak a zajgó vizek,
testvér, testvérem: én hiszek, hiszek
a megszabadulásba!

Látod-e? Nézzed: a rozsda lazítja
rajtunk a láncot s a vasat alattunk,
vonul a felhő, fordul az idő is,
meglásd: megélünk, akik megmaradtunk.
Bodroz fölöttünk tavaszi felleg,
testvér, a habok énekelnek,
már tavaszra virradtunk!

Repülj el fecskénk, árbóc sudaráról,
tükrözzék röptöd a végtelen habok,
vidd el a hirünk, azoknak, kik várnak,
mondd el, hogy mulnak a téli viharok
s mondd: hogy a láncon, a gályapadon,
jaj, reménykednek s hisznek nagyon,
hisznek a régi rabok!

HAJÓVONTATÁS.

Huzzad, feszüljön a görcsös kötél,
Nézzétek, látszik már vén Komárom!
Dagadjon az in és dagadjon az ér,
Huzzon keményen, mind aki csak él,
Rajta, ha mindjárt sebet tör a vállon!

Hull a veriték és perzsel a nap,
Huzzad! Serényen menjen a hajó,
Henyén ne járjon a kötél alatt,
Se virtuosos gyerkőc, se reszkető agg,
Eszébe se jusson, hogy hűsölni jó.

Huzzad, ne roskadj: magyar a legény!
Hasitson habot a tágölü bárka,
Egyformán huzzon az ifju s a vén,
Mert aki nem huz vagy nem bírja szegény,
Nem jut el biz az a pozsonyi várba!

Huzzad, feszítsed s lépjél a nyomba,
Huzzad az élen ott, hallod? Hahó!
Nem nyughat senki, míg vén Komáromba
S onnét is tovább még: ősi Pozsonyba
El nem ér újból a magyar hajó!

1923.

MÁRCIUSI ZSOLTÁR.

Idézlek újra, márciusi lélek!

Hol van a tűz, a költő és az ének,
hol van a lant, a márciusi kard
s a félszázad, mely elsuhant fölöttünk?
— Elmúlt. Ne bolygasd meg a vén avart.

Idézlek újra, márciusi lélek!
Hiszen itt voltál, tüzed újra éledt,
félszázad multán, késő unokákban,
mikor világok állottak tusában.
Mikor a sziklán, kárpáti bérceken,
ott, hol huzódott az ősi határ,
s lent, a Dunánál, nagy messze, délen
dörömbölt csontváz-kézzel a halál.
Láttalak akkor márciusi lélek,
a hitves, a gyermek mind-mind, semmivé lett,
vének és ifjak, fiuk és apák
testéből készült, tornyosult a gát
s népeket sodró vihar szelében,
te virrasztottál mibennünk ébren.
Te adtál erőt, míg évszám folyt a vér
s egyre kisebb lett a falat kenyér...
— Aztán eltűntél s magunkra maradtunk
s most éj van, szörnyű, nagy, fekete éj
s csak a sirhantok roppannak alattunk...

Idézlek sirva, márciusi lélek!
Hova tűntél és hova szállt az ének?
Hova hullott a markunkból a kard,
mikor soha még ily istenverések
nem látogatták a szegény magyart...

Soha, soha még ily mélyre nem estünk.
Imánk erőtlen, vértelen a testünk,
köröttünk egyre szűkül a világ
és nem találunk bosszuálló szentet,
avagy csodákat teremtő imát!

Hát így maradna most már véges-végig,
amíg csak el nem pusztul ez a nép itt?
Hát ami volt, az mind csak pára, köd?
hát elmehet a kor s idő ily könnyen
egy ősi ország, ősi nép fölött?

Hát hasztalan kiált a jaj az égig
és hasztalan vergődik itt e faj?
Csak minket ér e rettentő ítélet
s köröttünk tánc van, élet és kacaj?
Aki a vérünk ömlő csapra verték
azoknak bőség, boldogság a bére?
— Nem, nem lehet! Hisz Isten egy fiának
az igazságért folyt el drága vére!
Nem, nem lehet és jönni kell a napnak,
mely oszt és mér, jutalmaz s megbosszul
s aki sinylődött, felemelkedik
s ki bűnön trónolt, az a porba hull.
Jön majd egy perc, amelyet esdve várunk
s felérez bennünk a halott remény,
megcsendül az a márciusi dal
ujult március csoda-reggelén.
Idézlek, jöjj el márciusi lélek,
jöjjön a kard, a költő és az ének,
mely régi törzsön új hajtást fakaszt
s hozzátok el az új magyar tavaszt!

1921.

HAJNALI IMÁDSÁG.

Most minden alszik. Ránk borul anyásan
millió éves csillagsátorod.
Nagyur! Ős Isten! — szunnyadó mélységben
tehozzád kiált egy virrasztó fiad,
hozzád kiált egy apró magyarod:

Hol vagy? Tekints le felhőid mögül!
Legyen számunkra egy szemrebbenésed,
Nagy árvaságunk, elmúlt jószerencsénk
magyarok Apja, nem fáj már Tenéked?

Most kell, hogy halljad a rimáncodásom,
hisz minden alszik, a bűn is pihen,
ne rejtse szentséges orcád én előtttem,
milliók szive most az én szívem!
Szava vagyok egy süllyedő világnak
s kiáltó torka minden magyaroknak:
Isten-Ur! Nimródnek veszendő törzsére
virrad-e reggel és virrad-e holnap?

Meotisz-tónak kincses szent vizéből
kikelő Nap, a magyarok Napja?
Derül-e fény még keleti tájon,
turáni pusztán, szittyá-lapályon?
Látsz-e még minket magyarok Apja?

Ne üss már minket verő kezéddel
s ne üzz el innen: Tisza-mentéről!
Hová mennénk? Hisz ugy elszakadtunk
Emese asszony édes mellétől...
Hová is mennénk? Tibeti puszták
szent legelője elsülyedt régen.
Homokba fulladt füve virágja
s most vad vihar verdesi, vágja
s lángoló mennykő csattog az égen...

Ne üzz el minket, hová is mennénk,
nem vár minket turáni puszta.
Vándor, kolompos barmaink nyomát,
sátrunk helyét és hontalan, nomád
tüzünk hamvát a szél már rég befujta.

Itt jó minékünk. Tisza vize édes,
a fü kövér s a kis tűzünk melenget.
Nagyur, Ős-Isten, mégis hull a könnyünk
és fájnak a lelkek és fájnak a lelkek.
Sátrunkba bujt a siralom és bánat,
Sajogva cseng a gulyáink kolompja,
Hajlong a fűz s a rezgő nyárfa lombja
S panasza van csak most a furulyának.

Ne hagyj elveszni, erős Isten-Ur
s küldd el minékünk újra a Napot!
És küldj hitet és küldj erőt...
Kitárt karokkal és kinyílt szivekkel,
Keletre néznek, ha szürkül a reggel
s várnak esengve, fényszomjas vakok,
Nimród fiai: árva magyarok.

1925.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 733-4331
TELETYPE 733-4331

1960-1961
1961-1962

1962-1963
1963-1964

1964-1965
1965-1966

1966-1967
1967-1968

1968-1969
1969-1970

1970-1971
1971-1972

1972-1973
1973-1974

1974-1975
1975-1976

1976-1977
1977-1978

1978-1979
1979-1980

1980-1981
1981-1982

1982-1983
1983-1984

1984-1985
1985-1986

1986-1987
1987-1988

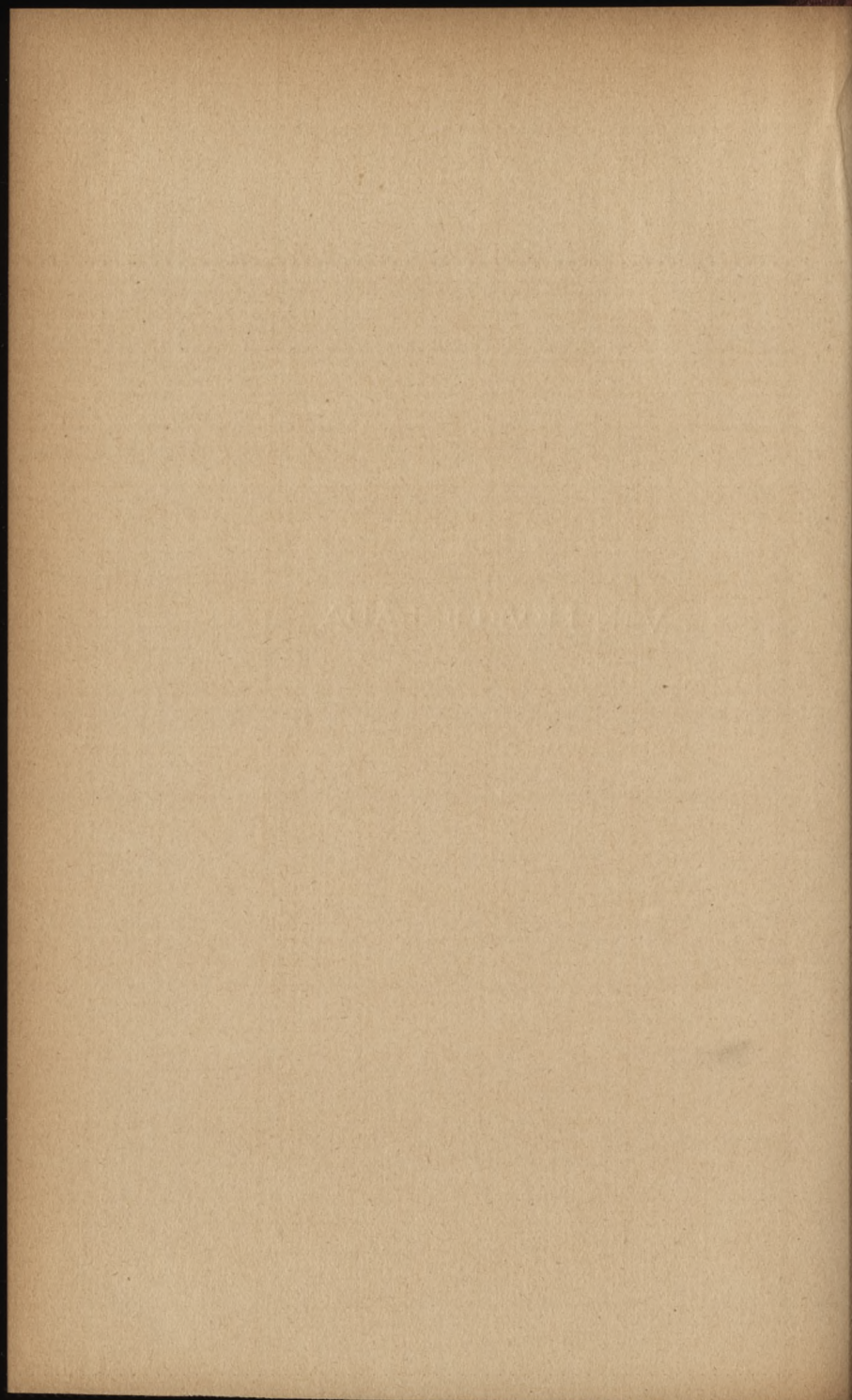
1988-1989
1989-1990

1990-1991
1991-1992

1992-1993
1993-1994

1994-1995
1995-1996

VÉN LEVELESLÁDA

OKTÓBER 31.

Valahol, tul a szuronyok palánkján,
bus kriptá mélyén alszik a halott.
Úvegszeme a semmiségbe bámul,
erős keze már többet meg se rándul
s fölötte talán régi magyar nyárfák
könnyeznek reggel-este harmatot...

De éjszakánkint, mikor odahallik,
a Tisza-parton nyögdecslő nád,
rabságba hajtott siró erdőségek,
a barázdák, a mezők... és a végek;
akkor kilép az ólom-koporsóból
és kilöki a kriptá ajtaját.

Szétnéz acélos, szürke két szemével,
öklén dacosan megdagad az ér
s nem tudja: melyik világtájba menjen
— minden irányból panaszt hoz a szél! —
Kinek segítsen? Melyiket hallgassa?
A rabokat, kik szabadulást várnak?
Vagy nyugaton, a lomha Duna táján
szakítsa végét a torzsalkodásnak?

Ó, hogyha csak egyszer tudna újra élni!
Hogyha még egy órát vissza tudna kérni,
csak egy percet, hogy még egyet kiálthatna:
— a szava a csontig, a velőkéig hatna.
Új remény szökne a rabok éjjelébe,
a szájaskodásnak, vad tülekedésnek
hej! vége szakadna, egyszeribe vége!

De nincs csoda. — A messzeszállott élet
nem jön már vissza futó percre sem.
Hiába sirnak szenvedő rabok,
torzsalkodhatnak önző magyarok,
a nagy Halott a geszti kriptá mellett
csak áll s zokog, könny nélkül, csendesen.

És úgy találja őt a szürkületben
a kakasszó a bus kriptá előtt,
de akkor újra becsattan az ajtó
s reggelre könnyel telesírja ott lent,
a szent Halott a gyászos szemfedőt.

És áll a rabság sötét éjszakája
és áll a meddő, önző szócsata...
Borul a felleg, tűnik az idő
és egyre ver az átkok ostora:
a széthuzás, az ősi lomhaság,
ásítanak a minden-magyarok
s a mulandóság pókja teleszötte
a házunkon az ajtót, ablakot...

S ha mégis lesz egy új hitű magyar,
aki reménnyel néz az ég felé,
aki szívét még el nem kalmárkodta,
az csusszon térden a Halott elé
és mondja el imája ronsait
— lehet, hogy az még egyszer megsegít —
egy érintetlen szívű unoka
imája tán még elhallik oda...

Jöjj el Halott, mi csodatevő szentünk,
erős kezeddél állítsd meg felettünk
a pusztulásnak szörnyű kerekét!
Jöjj el, Halott, mi reszkető kezünkkel
s hamuval hintett bűnbánó fejünkkel
várjuk a jöttöd, hallgatjuk a lépted,
jöjj el, mi szentünk s mentsd meg a fajtád,
ezt a megalázott ázsiai népet.

1921.

A BÁN VESZEDELME.

Reggel szól a bán ur:
Délután kimégyünk,
kursaneci nagy erdőben kicsi hajtást teszünk,
estére megtérünk...

Csak eléje járul
jó öreg szolgája:
— Ne menj uram, édes uram vaddisznócsapára,
hidd el, nagy az ára!

Neveti a bán ur:
— Jó öreg cselédem,
babonaság a félelmed, nem lesz bajom nekem
erdő sűrűjében.

Ilona kisasszony,
a kishuga mondja:
— Ne menjen el, a szivemet valami úgy nyomja
s úgy zug a fa lombja.

— Ne félj hugom, édes,
nem ér engem semmi,
rossz álmod volt, eredj lelkem délután pihenni,
nekem el kell menni.

Péter öccse szólal:
— Ne indulj el bátya,
vagy pediglen Póka vadászt hagyjad itthon mára,
csáktornyai várba.

— Ugyan, minek hagynám,
öcsémuram, Péter!
Császár ajánlotta nékem s velem van hűséggel,
miért ne vinném el?

Péter gróf csak hümmög:

— Póka hajnaltájba
levélhozó galambot várt, haj, Bécs felől várta,
istrázsa is látta.

— Hagyd el, öcsém Péter,
istrázsaák pletykáznak.
Mit irhatna bécsi császár Póka közvadásznak,
rongyos közvadásznak?

Kocsira ülének,
el is indulának,
de a lovak egyszer csak haj, horkolva megállnak,
akármit csinálnak.

De csak kimenének,
irtást végighajták,
de nem látták semmi vadnak se hirét, se hamvát,
bárhogy is akarták.

Haza készülének,
de ihol fut Póka:
— Uram, uram, rátaláltam erdei disznóra!
Álljon meg egy szóra!

Be is szaladának
erdő sűrűjébe
s ihol egy nagy vadkan csörtet bozótba, cserjébe..
»Elébe! Elébe!«

Veretes muskétát
rásüté a bán ur,
sebes testtel dühös vadkan csak egy nagyot rándul
s aztán hátrafordul.

— Lödd le, fiam Póka!
Nem látod, hogy támad?
Minek mászol fattyu-lélek most a cserfa ágra,
gyalázatos, gyáva!

De Póka csak nem lö,
jobbra-balra vagdal,
szegény bán ur hát csak késsel öltre megy a vaddal,
bátor akarattal.

S ahogy küzködének,
vérpíros fenyéren:
gonosz vadász főbe sujtja bán urat keményen,
halálos keményen...

Igy lön veszedelme
nagy jó hirü bánnak,
ki nem hitte röpülését császár madarának,
bécsi madarának...

1921.

PETŐFI.

Kicsike házból dalolva jött el,
Szívén ezernyi dallal, énekkel.
Bolyongó lelke mind messzebb csalta,
Nótákat irt a kaszárnyafalra,
Korgó gyomorral komédiázott
És mindig, mindig csak ölelni vágyott.

Kicsike házból dalolva jött el,
Együtt csavargott kósza szelekkel.
De hogy kigyulladt világ négy tája,
Ő lett a kürtje, szent harsonája
Millió véres, harcos legénynek
S Istenig harsant az új magyar ének.

Kicsike házból dalolva jött el
S mint régi táltos, égbe szökött fel.
Üres gyomorral csudákat termett,
Dalolt csatákat, bort és szerelmet,
Drága virág volt magyarok fáján
S nyom nélkül tűnt el a Küküllő táján...

1924.

ÖREG PÁSZTOR: BADACSONY.

Hever s fektében elméláz délre,
messze, somogyi lankás vidékre.
Előtte: széles foltban a nyája,
sok bodroshátu, fürge birkája.

Néha pipázik s pipája füstje
fehér felhőként bodroz fölötté
s déli verőn, ha süti a nap,
delel a jószág az ég alatt.

Hány ezer éve méláz e pásztor
s nem riad föl e szent álmodásból?
Hány ezer éve néz át Somogyba,
mintha ígézet tartaná fogva.

Csak néha, mikor a nyája riadtan
futkos, torlódik, zug szakadatlan:
ordít fel ott az a rejtelmes pásztor,
villám süvit a vén karikásból
s zengve, üvöltve kurjantja nyáját,
harsog Veszprémen, Somogy s Zalán át:

»Hej, rusnya jószág! Hej, Balaton te
csuf, kergebirka! Ugyan mi lelte?!
Hej, aki adta: körbe mán, fordulj,
hej, ki ne fuss ott, szélen a sorbul!«

Három megyén is keresztet vetnek...
verése gyorsul riadt sziveknek...
Harangot huznak... s rebegik halkan:
»Mérges a bátyó! Cudar vihar van...«

Morog a vénség. — Reszket a nyája,
még egyszer átsap somogyi tájra,
Fonyódon csattan ostora vége
s vakító villám szakad ki véle...

Aztán elnyugszik, csitul a jószág,
torlódnak még a habhátu birkák,
de már a napfény újra melenget
s békél a pásztor falkája mellett.

Pipája bodroz. — Fölnéz az égbe,
majd meg elréved nagy messzeségbe,
Somogyba méláz göggel, pogányul,
somogyi földön ugyan mit bámul?

Valami ősi babona fogja,
titok lappang a nádba, homokba...
Bus szerelem vagy szikla-gyűlölség?
Sohse fejtik meg emberi törpék.

Kőszikla-pásztor s vén Somogy földje
bámulják egymást némán, örökre.
Kettejük titka — senkisem érti,
halandó ember hiába kérdi:
Badacsony bátyó hallgat, csak hallgat
s az ősi titkok — titkok maradnak.

PETUR BÀN NÓTÁJA.

Éjfél után, a bánat országutján,
— mint annyi százszor, gyötrő éjeken —
ballagtam kinban s fájó siralommal
maradt mögöttem koldus-éneke.
Valami régi, mohos, pincegádor
meredt reám és bent egy pislá mécs
s fülembe zugott egy szilaj kiáltás:
»Hej, lantverő! Megállj te! Merre mész?»

— Nagyur... Petur bán... én dicső uram,
nincs utam, tervem, csak a kin vezet.
S ha idehuzott, engedd legalább,
hogy megcsókoljam lázadó kezed...

S aztán hallgatunk, hosszú fájdalommal
— az esti pillét pörkölte a láng. —
»Igyál, diák! — förmedt reám a bán —
szinültig áll még most is a kupánk!»

És ittunk. Ó beh átkos, keserű,
évezres könnyből volt tán a bora,
de rámszugott az őszfejű nagyur:
»Igyál és aztán nótát, cimbora!»

— ...Én? Nótát? Nézd: az enyém mind hamis...
meg aztán mind, mind olyan keserű.
Nem nótáz immár a rongyos magyar
s elcsuklik mindig, minden hegedű...

»Nótátok sincs? No, megvert jól az Isten,
elvette immár töletek a vért
s ha arculvernek: bárgyun mosolyogtok

és minden rongyért megcsuklik a térd.
Hahó világ! Dicső egy nemzedék!
Nagyszáj-legények s pénz-zsugorgatók...
S nótájuk sincs! Talán Tiborc is ásit,
amíg fölöttünk hálót sző a pók.
Hahó világ! Dicső kis unokák!
Nótátok sincs? Hidd el, hogy van, diák,
csak hogy lapul a szivek fenekén,
mert bujkál, mint a torlatlan gyalázat
s nincs, ki elmondja. Elmondom majd én!
Igyál s hallgassad? Ez a ti nótátok,
vidám nagyon, ha nem is daloljátok:

Igyál testvér, egy komám,
gyöngyvirág az élet.
Vesztett csata alkonyán
jó a bor s az ének.
Mit busulsz a holtakon,
nincsen semmi baj,
nékünk áll még a világ,
ihajlári haj...

Igyál, testvér, kenyeres,
gyöngyvirág az élet.
Ha kardod nincs, ne keress,
csak elvennék tőled.
Erdély, Bánság mit neked?
Kevesebb a baj;
nélkülük is élhetünk,
ihajlári haj...

Igyál, testvér, vén gyerek,
gyöngyvirág az élet.

Dolgozzon a ló meg eb,
kell az a fenének!
Sok az adó? — Nem adunk.
Csak Budának baj,
antul könnyebb a sorunk,
ihajlári haj...

Igyál, testvér, pajtikám,
gyöngyvirág az élet.
Mózsi ur lett száz tanyán,
meg ne bántsad, kérlek!
Ki adna majd polturát?
S az lenne a baj,
inkább járj a kedvibe,
ihajlári haj...

Igyál, testvér, aranyos,
gyöngyvirág az élet.
Sok a bankó, bárha rossz
s hogyha kevés néked:
lesz még több is, rosszabb is,
nékünk ez se baj,
megélünk majd valahogy,
ihajlári haj...

Igyál, testvér, ne ámits,
gyöngyvirág az élet.
Ha meghalunk, irhánk is
Mózsié lesz végleg.
Ugyse ér majd egy garast,
az meg néki baj,
mi vagyunk a magyarok
ihajlári haj...

Elhallgatott a gunyos, öblös nóta,
csak egy kacaj, egy kacaj harsogott,
keserü, véres, gyilkos hahota...
és akkor minden összeroskadott:
a bán... a mécs... a bor... a pincegádor...
az éj s az ut a jegenyék alatt,
de jaj! a nóta itt zug a fülemben
s a keserőség torkomban maradt...

1922.

JÓKAI.

Sokszor úgy érzem: nagy hegyen ül fönt,
óriás ködválla felhőkig ér
s vén regös-módra, zümmögő hangon,
örökidőkig egyre mesél.
Kicsi sárkunyhók s márványos termek
mélyéig elhat a halk meseszó
s csüngenek rajta szent áhitattal
busak és vigak, az agg s a bohó.
Vigasztal, dorgál — rikat s neveltet,
porból az égig viszi a lelket,
egyszer suhogó, gyorsröptü táltos,
— csillagmezőkön Istenig szálldos, —
majd meg pislogó kis bányamécses,
bányák odvában
lobog magában
s reszketve szólal az örök sötéthez.

Jött csodamódra s nem járt előtte
harsonát fujó heroldsereg,
jött mosolyogva, ajkán mesével
s roppant országok királya lett.
Hatalma messze északi földtől
tengerentuli világig terjed
s úgy járt közöttünk, szeliden, halkan,
mint egy őzhaju, nagy, tiszta gyermek.
Milliók gyásza kísérté sirba,
de mikor ráhullt az ős anyarög:
ámulva látta könnyező népe,
hogy lelke mesél az élők fölött!
Meg sem is halhat, örökké itt él
és zümmög és zenél a halk meseszó,

egész világok figyelnek rája
s permetez, hullik a simogató,
áldott meséknek, harmathullása
folyton, szünetlen
s ezernyi lelken
csodát tesz égi vigasztalása...

Fönt ül valahol, valami hegyen,
ősi regősként, gomolygó ködbe
s virrasztja mesével veszendő népét,
konok, nagy hittel állva fölötte.
Titkos varázsló, bűbájos mágus
szava, meséje, mind hatalom!
Hiába állja útját ezernyi,
rablott kincseket strázsáló szurony.
Attör acélon, átkel a vizen,
nem gát előtte az uj guny-határ;
száll a mesének zümmögő hangja
s rabmagyarokhoz utat talál.
Egyiknek így szól: Testvér, kitartás!
Másiknak így szól: Ne csüggedj, pajtás!
Kassán azt sugja: Rákóczi eljő,
Erdélyben meg, hogy: oszlik a felhő
s hadak ős útján Csaba már vágat!
— Mindenütt serkent, buzdit, vigasztal
s éleszti lángját a sóvárgó vágynak,
törzséhez húzó, emésztő vágynak...

Őszhaju táltos. Vén regemondó.
Fönt ül egy csucson és egyre mesél
s zümmögő hangját viszi a felhő,
viszi a napfény és hordja a szél...

1924.

FÉNYKÉP.

Öcsém. Mosolygott. Élt huszonhét évet.
Bizó két szemével mindig Napba nézett.
Nótázott, kacagott és csókolt a szája
S ágyudörgés között, vérben járt a lába.
Piave rossz hidján utolsónak jött át,
Mikor vert hadakba csapkodott a gránát.
Dögvész belekapott, lerázta magáról
S hej, mégsem maradt el borról, csókról, bálról.
Fiatal szívében ezer nóta égett,
Öcsém volt és szép volt s élt huszonhét évet.

Hulló golyók ezre mind, mind kikerülte,
Jól imádkozott, jaj, az, aki őt szülte.
— Őt katona-fiút visszaimádkozott —
S ő, a legkisebb is élve hazajutott.
Reménytelenek közt mosolyogva állott,
»Megérjük — mondotta — Nagymagyarországot!«
Nem szólt, készülődött harcra, torra, nászra,
Mindig Napba nézett a bizakodása.
S véletlen, csuf golyó a fejébe tévedt,
Öcsém volt s jaj már nincs, élt huszonhét évet...

1924.

HÓSI EMLÉK TALPÁRA.

»Anyánk, árváink, édes asszonyunk,
Ne sirjatok, hisz mi csak szunnyadunk!
Porladhat testünk távol hant alatt:
A lelkünk itt van s mindig itt marad.
Mert aki hű volt, bátor és derék
S az ősi földért adta életét:
Az mindörökké él a fűben, fában,
Magyar rögökben s magyar napsugárban!«

»NAGYATADI«.

Adta: a föld. A somogyi barázda.
S testvérként nézett a buzakalászra.
Hulló veriték s a napfény nevelte
s ezernyi álmod látott a lelke.

Csendesen indult, vállán tarisznya,
hiába huzta bölcsője vissza,
hétmérföld-lépő csizma a lábán:
s vitték az álmok... színes szivárvány....

Halk éjszakákon tán sirt a lelke
mégis csak ment, ment s egyre cipelte
apró magyarok gondját, keservét
— kevesen vitték nagyobb tehert még!

Kicsi kunyhóból hozta a lába
s halkán köszönt a nagy palotába.
Hirnévhez, ranghoz vitt fel az ut
s ő dédelgette az árva falut.

Fél-emberöltő — hány csepp veriték?
S nagy, konok hittől ölelte népét,
míg összeroppant. — De tul a halálon
valóra éledt sok színes álom.

Adta a föld. A somogyi barázda.
S hogy megtért hozzá: ölébe zárta.
Anyás-szeliden ringatja, rengve
s ringó kalászbán sóhajt a lelke...

1924.

PETŐFI FÖLDJÉN.

Ó, még mindig itt jár, réten és barázdán
estéli ködökben, szárnyain a szélnek,
mindörökké itt jár: harangkondulásban,
tűcsökcirpelésben, madárcsipogásban
az egykori költő, az egykori ének.

Fehéren nyujtózik a falu a sikon,
alkonyi párában álmodik a tornya.
Halkan lép s köszönget erre minden ember,
tele van a tájék titkos értelemmel
s messze mintha váltig furulyaszó szólna.

Szél suhog. Zugása talán dajkanóta.
Régi itt az ének, régi itt az álom...
Fürdik a holdvilág az ég tengerében
s hallgat az a kis lak nagy Duna mentében,
ezen az alföldi, szép, nagy rónaságon...

Szél suhog. Zugása fáj és mégis édes,
epekedő bánat, szentséges muzsika,
s mint hogyha hallanám száz év távolából,
hogy sóhajtja az a fellegjáró vándor
szivzaklató vággyal: »Zsuzsika... Zsuzsika...«

Szél suhog. Zugása halkul, mélybe hajlik,
mintha orgonából bugna föl az ének.
Ballag a nagy Duna... áll a kicsi, vén ház
s valaki most — hallom — elbusultan méláz:
»Mért nem ment a fiu székálló legénynek?«

Szél suhog. Zugása olyan mint a sóhaj,
majd meg halk, csitító gügyögésbe fordul,
mint mikor valaki az égboltra néz fel
s azt mondja szeliden, simogató kézzel:
»Azért mégis: csillag lesz még a Sándorbul!«

Hallgat a szél. Fáradt, elpihent, már alszik.
Csak a furulyaszó olvadoz az éjben
s halk pihegést hallok — száz éve volt így tán —
párnáját ölelve szunnyad az a kislány,
örök mosolygással... — Akár a mesében...

(Dunavecse.)

A SOPRONI TUSZOK.

Lent: örtüzek, fent: békés csillagok
és csend borult a megkínzott vidékre.
A romlott bástyán még piheg az őrség,
de kint vigad már Ottokárnak népe.
Perzselt faluk lángolnak messze, távol,
amerre csak elportyáz a tábor
s a rőt tüzeknél cseh muzsika szól...

S most mély hang kél a kapubolt alól:
— Megállj, ki vagy? Te jössz ott Dági Péter?
»En vagyok az. Mi kell Volfram vitéz«?
— Vigad a cseh! Tán Sopron vesztit sejtí? —
»Korán vigad! Még van, ki szembenéz
e bástyafokról rabló seregével«.
— Négy hete már... az árok tele vérrel. —
»De hol bedönti bástyánkat a bak:
ott kard fogadja, meg nyilzuhatag!«
— Csak két napig még s itt lesz a király
s tudom: a zsebrák Bécsig meg sem áll!
De ki az ott, aki most erre lépdél
a torony felől? Ismered-e Péter?
— Megállj, ki vagy? —

»Félre te ostoba,
félre a dárdát! En vagyok: a várnagy.
Áll mint a vak itt bent a kapuba...«
— Uram... nem láttunk... sötét van... bocsánat... —
»Csönd! Elég a szóból. Ide azt a dárdát,
ma éjjel én magam állom itt a vártát.
Ti meg kotródjatok végre pihenőre,
ma éjjel a várnagy lesz a kapu őre!«

A két vitéz ballag, strázsán áll a várnagy,
de hogy visszanéznek, szörnyű dolgot látnak:
láncos, vén vaskapu csikorogva tárul...
»Árulás! Fegyverre!... A várnagy elárul!
Fegyverre, fegyverre lövéri ijjaszok!
Fegyverre, ti szegény soproni kapások.
Fegyverre polgárok!... Vitézek a falra!
Martalóchadat önt a tárt kapualja!«

De mire szegények fegyverre kapnának,
mire a harangok egyet kongatnának:
bent tombol a zsebrák: téren, közön, utcán
s bilincsbe a bíró: Detrefia István...
Bilincsbe a tanács... vén Turnhofer Márton...
Öreg Buller Miklós... Konrádfia Áron...
Osztofusz esperest a templom se védi:
hideg vasat vernek a szívébe néki.
Jaj, már neked Sopron, boldogtalan fészek,
bort iszik a rabló... a vértől már részeg!
Iszonyu éjjelben... szörnyű táncot járnak,
dölyfösen jár köztük gaz Péro, a várnagy
s amikor földereng a reszkető hajnal
— s berobog a vezér fényes testőrhaddal —:
elsőnek üvölti, részegen kiáltja:
»Köszöntlek Ottokár, csehek hős királya!«
Sopronban a zsebrák megül három évig,
de a soproniak ezer évnék érzik.
Titkos panasz-szóra össze-összejárnak:
»Verjen meg az Isten, istentelen várnagy!...
verjen meg az Isten vérontó zsványok,
mikor prédalesre messze földre jártok!«
...Hire jár: Macskakőn a cseh várat épít...
odahordja kincsét, rablott fehérnépít.

»Verje meg az Isten minden kövét, tornyát,
rendüljön meg a föld, mikor összehordják!«
Hire jár: tuszokat szed a zsebrák holnap...
»Jaj, hát van-e olyan kinja a pokolnak,
mint amit mivélünk szenvedtetnek itten?
Verje meg az Isten! Verje meg az Isten!«

Csak maga a biró: Detrefia István
meg a vén Turnhofer vigasztal, csititván:
»Türelem emberek, türelem polgárok,
mintha nem is fájna... hallgatva hordjátok
ezt az iszonyatos, szörnyű, nagy keresztet,
hisz a mi Sopronunk soha el nem veszhet!
Ez a mi Sopronunk csodahelyen épült
s fizetünk még könnyből... fizetünk még vérből!
Csak rejtve, szivekben, keserű öklökben
fájjon, ami úgy fáj, fojtogat szünetlen...!«

Három évig megül Sopronban a zsebrák,
föl is építette macskakői várát.
Sopron is dugig van nehézlovasával,
Macskakőn is fönt ül dölyfösen vagy — százzal.
Ki-kirajzik gyakran a szegény vidékre,
fosztogat, utonáll... Sohse lesz tán vége!

Egyszer csak hire jár — sugják szájról-szájra — :
indul már Budáról magyarok királya.
Árván nőtt kis király, kinek neve László,
hej, de vitézsége már előre látszó!
Magyar és kun hadak gyűlnek, sokasodnak,
no, szűk lesz a világ zsebrák farkasoknak!
Hire jár: Rudolf is, a Habsburgok grófja,
köszörüli kardját a cseh behemótra.
»Türelem emberek, soproni polgárok!
Szalad még a zsebrák, szalad, meglátjátok«.

Megszeppen a zsebrák, fut a hír Prágáig,
a porosz határtól krajnai határig.
Ottokár, sietve, hadát összevonja,
gyöngé kis őrséget hagy csupán Sopronba'.
De mielőtt onnét csapata kilépne,
iszonyatos béklyót vet Sopron szívére:
Tizenöt szép fiut, soproni legénykét,
szomoru szülőknek féltett szemefényét,
elragadja durván, dárdák között hajtja
s rimánkodó anyák szavát meg se hallja.
Nagy kemény parancsot harsog a gaz Péro:
»Hallod-e, te hires, te soproni bíró?
Tizenöt fiatok feje a kezesség,
tizenöt fiatok feje porba essék,
hogyha Sopron várát másnak megadnátok,
magyar király előtt kaput nyitánátok!«

Felsüvit szegény nép, veszett kinnal jajgat,
csak a bíró néma, csak a bíró hallgat.
Pedig két kis fia, szöszke csemetéje,
zokog a dárdák közt, nyöszörögve, kérve.
Röhög durván a cseh, Péro meg — e sátán —
tovább ordít, harsog, fújó lova hátán:
»Őrizzük majd őket macskakői várban,
szikra hiba sem lesz a kis angyalkákban,
hajszáluk se görbül, ha okosak lesztek
s a mi hűségünkön megmaradtok veszteg.
De hogyha a várát másnak átadnátok,
a kölyök-királynak kaput nyitánátok,
akkor — tudjátok meg —: fiatoknak vége,
a kis angyalkákat felküldjük az égbe.

Mikor a harangszó Macskakőn megkondul:
Tizenöt fiatalok feje porba fordul!«
Szívszakasztó jajszó sikolt fel az égre,
de csak belefullad a kegyetlenségbe.
Dobog a nehéz had, nyihognak a mének,
sirva botorkálnak szegény kis legények,
anyjukért kiáltó szavuk szívet szaggat,
ó jaj, mennyi kinja van e pillanatnak!
Könyörögnek, kérnek összekulcsolt kézzel,
van aki futtában mindegyre letérdel
s lovak lába előtt nyöszörög az árva
és mégis hiába, egészen hiába!
Soproni biróné sötét haját tépi,
Turnhofer Mártonnét locsolják cselédi...
Ulrik takácsmester ott fetreng a porban,
mások meg a birót rohanják meg sorban:
»Ne engedd, ne engedd... Detrefia István...
jaj, az én kis kölykőm... jaj, az én fiacskám!
Tégy csodát te bíró! Bölcsességgel áldott,
hiszen neked is két fiad botorkál ott!«
All s hallgat a bíró, busan, tehetetlen,
szörnyű fájdalmában pillája se rebben.
All s hallgat a bíró. Hallgatása szikla,
jobb kézzel görcsösen a szívet szorítja.
Csak mikor elnyeli a hadat a távol,
akkor ocsudik föl mély kábulatából
s ballag, döngve lépdél, roskadozva járván,
mintha a világot hordaná a hátán...

Sopronban akkoron könnyel feküvének,
Sopronban akkoron könnyel ébredének...

Kürt harsan odakint, nyilaz a cseh őrség,
kun lovastól hemzseg vár körül a térség.

Nyil suhan a várba, a cseh meg se látja;
berezül a templom nyitott ablakába,
Szent Mihály temploma sötét belsejébe
s lecsattan sziszegve az oltár elébe.
Magyar nyil suhant be, irás is van rajta,
futnak a bíróhoz: tüstént olvastatja.
»Hamar a tanácsot!« — ... Összefutnak menten.
»Olvassad már deák, de nyelved peregjen!«

Betüzi a deák: »... Soproni bírónak!
Te soproni bíró, hallgasd meg a szómat.
László királyunknak vagyok alvezére,
itt állok, itt állok kaputok elébe.
Csornán áll serege a magyar királynak,
estére ideér, tövibe a várnak.
Megyünk Csehországba, magyar rendet vágunk,
de ma itt hál a mi jó urunk, királyunk.
Hallod-e te bíró, ugyan mire véljem,
hogy a várkaputok zárva marad nékem,
hogy im a falakról nyilzápor zuhog ránk,
mint hogyha ellenség vára előtt volnánk?...
Azt várod, hogy kérjünk, térden könyörögvén?
Hát ez itt a hűség? Hát ez itt a törvény?«...

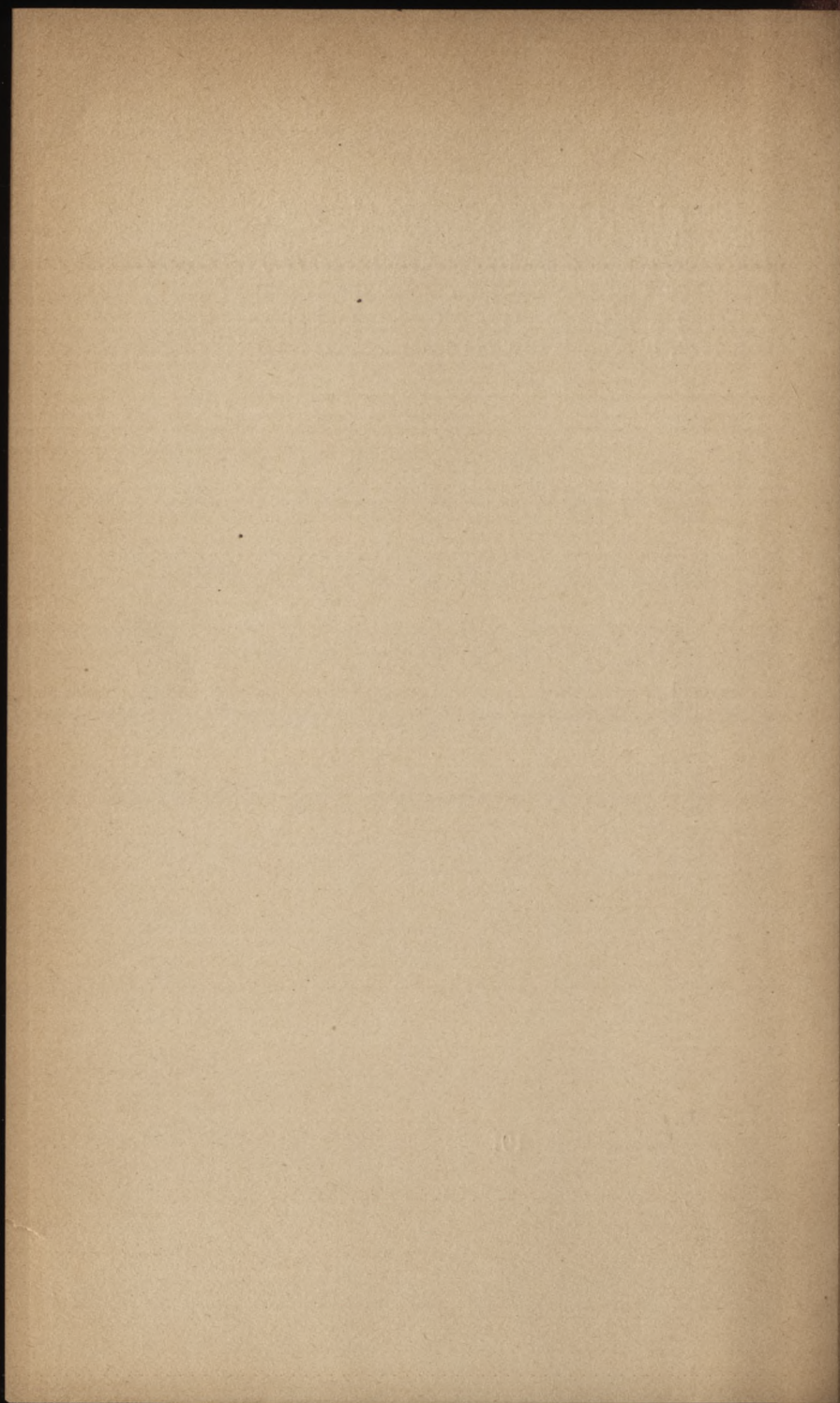
Elhallgat a deák, vége a levélnek,
meredt szemmel ülnek tanácsbeli vének...
Megszólal a bíró, harangszó a hangja:
»Soproni bölcs tanács még ma átaladja
hűséggel a várat igazi urának,
igazi urának, a magyar királynak!«
— De hát... a kis fiam! — jajdulnak vagy nyolcan
s keserű morgás fut végig ott a sorban.
Megroskad a bíró... szédíti az örvény...
de már újra szálfá s egy szót mond csak: törvény!

Csönd. Csönd. Árva légy zug a komor terembe,
 valaki fölzkog a bíróval szembe...
 S egyszerre — mint poklok rettentő varázsa —
 fölhangzik tizenöt kis gyerek sirása...
 Tizenöt kisfiu nyöszörög szünetlen
 s tizennégy tanácsur hallja dermedetten.
 Ó, iszonyu percek, ó, iszonyu óra,
 nincs is szó ilyen nagy fájdalomra, búra!
 ...Nagysokára szólal Guncelin meg Hoflinger,
 szavukat megtoldja az ifjabbik Binder:
 »Rettentő választás... a szív belederméd...
 emitt a becsület... amott meg a gyermek...
 Sopronban a hűség... Macskakőn a lelkem,
 jaj, uram Istenem, mért faggatsz így engem?«
 Csönd. Csak a veriték gyöngyöz, csillog, éget
 s most a gyereksírás olyan mint az ének.
 Mintha angyalajkak zsolozsmája szállna
 tizennégy meggyötört apa vigaszára.
 Csönd. Höflányi Simon végre halkán szót kér:
 »Bíró! Hát a törvény... mondjad... lehet hóhér?
 Lehet a becsület hóhér, meg a hűség?«
 Csönd. — Az egész világ csupa keserűség.
 Roskadoz a bíró, megroppan a szálfá,
 de most újra fölnéz, egyenesen állva:
 »A törvény?... A törvény?... — kapkod szegény szóér' —
 van amikor pajzs, de van... amikor hóhér...«
 Meginog, lezökken öreg karosszékbe,
 csak a szeme lángol pokoltűzben égve.
 Hallgatnak az urak. Végre Ulvin szólal:
 »Hát akkor szavazzunk... az apai szóval.
 Tizennégy tanácsur... tizenöt fiára,
 tizenöt életre vagy annyi — halálra...«
 S alig, hogy kinyögi, borul az asztalra,
 bugó apasírás rázza, fojtogatja.

S akkor szól a bíró — harangszó a hangja —
s a vas pecsétnyomót keze szétroppantja:
»Szavazzunk hát urak... de majd először én...
'sz én vagyok az apa... s én vagyok a törvény...
nekem két fiam van... immár a halálé,
mert Sopron... s a hűség: a magyar királyé!«
... Iszonyu szó volt ez, megfagy még a vér is,
kimondta s mégis áll, inog, de áll mégis!
»Szavazzunk... beszélj hát vén Turnhofer Márton,
unokád Macskakőn... te meg a tanácsban!«
— Veled tartok bíró... — s elcsuklik beszéde.
»Gunczin?« — Nem szavazok te ellened én se! —
»Hoflinger?... — Hát én is... így adom a szómat... —
»Binder?... — Én se leszek tinálatok rosszabb! —
S így megyen ez sorba, végig a tanácson,
utolsónak Buller szavaz haloványon.
Nincs egyetlen egy sem, ki másként szavazna,
hiszen az a bíró kettőnek az apja.
Mindegyik csak roppan s nem mondja, hogy fáj-é?
Csak azt mondja: »Sopron... a magyar királyé!«
De mikor kimennek a szörnyű tanácsból,
mind olyan, akár a poklobajárt vándor:
görnyedő öregek mind a tizennégyen,
azaz, hogy a bíró még délcegen mégyn,
csak mikor leveszi süvegét fejről,
látják: fehér haj lett sötét üstökébül...

Esti alkonyórán soproni polgárok
megrohanják sasként a negyven zsebrákot.
Csak úgy pusztá kézzel, meg szőlőkapával
s gyors munkát végeznek. Tiszta már a várfal.

S mikor kürtje harsan a magyar királynak,
görnyedt tanácsurak a kapuban állnak...
harangszót hoz a szél... réteken keresztül...
tizennégy tanácsur csak ép hogy megrezdül...
csikorog a két szárny... öreg kapu tárul
s a biró, hűséggel, ura elé járul...

TARTALOMJEGYZÉK

Jaj!

Jaj!	7
Három halászlegényekről	8
Erdélyi bordal 1921-ben	10
Magyarok éjszakáján	12
Halott legény istenvárása	13
Végigjárom az istrázsákat	16
Tót anya altatóéneke	18
A vádlott	19

Recrudescunt vulnere.

Valami elindult napkeletről	23
Kuruc riadó a soproni sáncon	24
Lajtai felkelők bucsuéneke	26
Pilátus tornácán	27
Sopron segits!	28
Bucsuzott a szülőfalum	30

Horpadt trombitával.

Ujmagyarok zarándokutja	33
Álarc alatt	35
Az ősi juss	37
A vezér	39
Csüggedés	41
Egy unatkozó franciának	42
A zászló alatt	43
A bátyán	45
Eljött az ősz	46
Pásztorkönyörgés	48
A hívők éneke	50
Ábel a Tiszaparton	51
Tihany alatt	52

Biztatom a riügyet.

A golgotás ember meg a tavasz	57
Régi legenda feltámadása	58
Székelyek	60
Déli harangszó	62
Fecske a gályán	64
Hajóvontatás	65
Márciusi zsoltár	66
Hajnali imádság	68

Vén levelesláda.

Október 31	73
A bán veszedelme	76
Petőfi	79
Öreg pásztor: Badacsony	80
Pelur bán nótája	82
Jókai	86
Fénykép	88
Hősi emlék talpára	89
Nagyatádi	90
Petőfi földjén	91
A soproni tuszok	93

